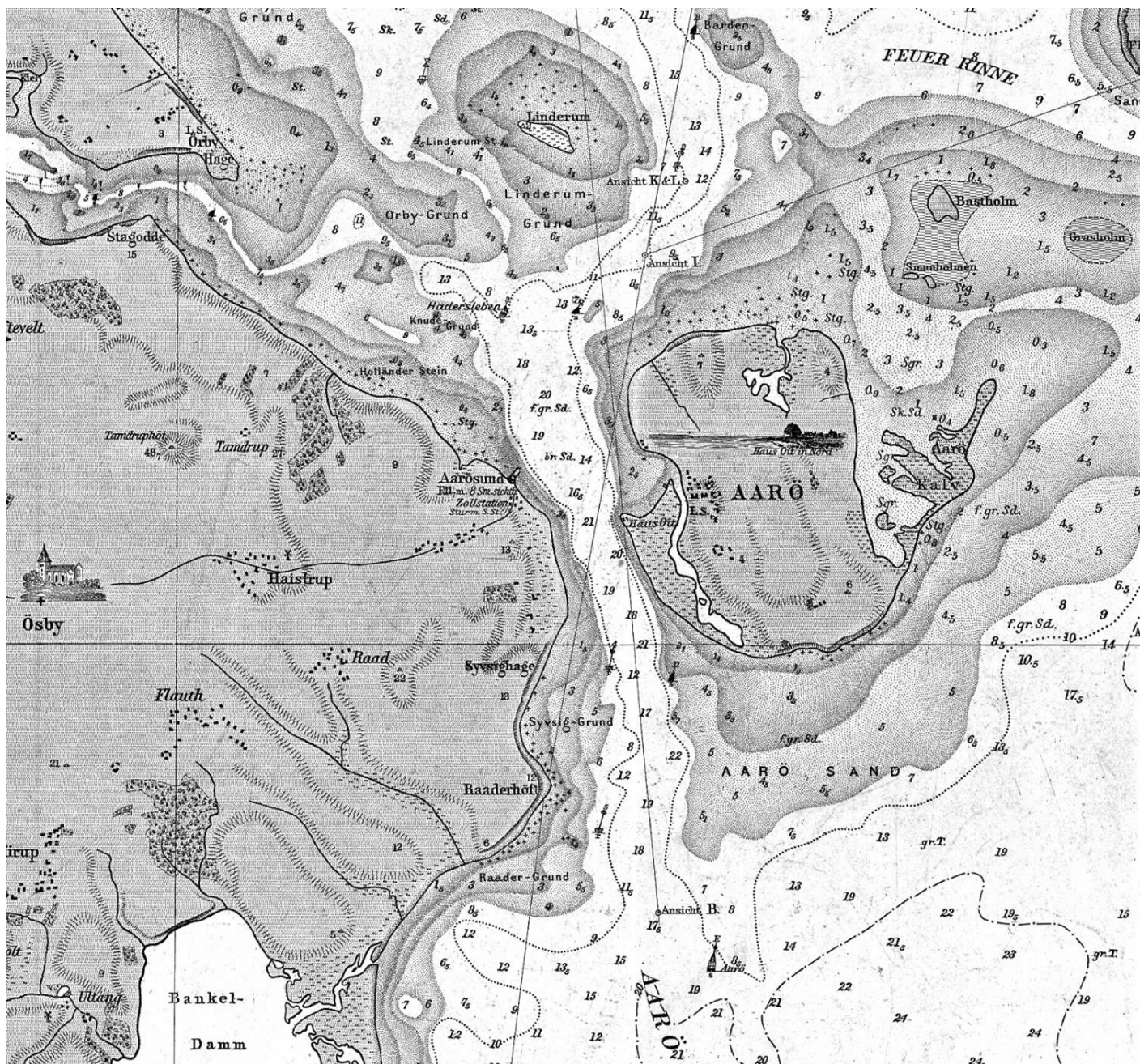

Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening 2020 – 2021

ISSN: 1903-203X

Søkort 1890 kobberstik det kgl. bib. opmålt 1874 udsnit. Udgivet af Hydrographischen Amte des Reichs-MarineAmts Berlin 1876.

Index-side.

Gamle billeder & andet fra/om Aarøsund har interesse.

Følg Facebookgruppen: Årøsund – før og nu. Her kan du bidrage med kommentarer og billeder etc. Bidrag til årsskriftet – alt om Aarøsund har interesse. Arkivet har til huse i Aarøsund Medborgerhus.

Åbningstider: Ikke faste åbningstider – kontakt evt. et bestyrelsesmedlem

Forside: Gammelt kort

Side 2: Index

Side 3: Klingerhus, Aarøsund – slægtsforskning v. Else og Jørgen Petersen

Side 18: Johannes Nielsen – et livsforløb på Aarø år 1900

Side 23: Horns Kilde – den gamle smed/digter røverhistorie fra Svenskekrigene

Side 54: Huskøb fra 1838 – Smedene fra Aarø

Side 55: Kaptajn Stabenows erindringer – 1. verdenskrig v. Karl Lildholdt – Løjt.

Bagside: Foto fra 1916 – Er det mon barakken?

Bestyrelsen pr. 28/4-2021

Formand: Margit Christoffersen, Ved Færgedgården 2 A, Aarøsund, 6100 Haderslev, tlf. 51702023, mc@hcprojekt.dk

Kasserer: Bente Olsen, Sundparken 61, Aarøsund, 6100 Haderslev, Olsen1962@hotmail.com

Eigil Schmidt, Sundparken 19, Aarøsund, 6100 Haderslev Tlf. 20531955, eigil@eigilschmidt.dk

Gert Jørgensen, Færgevej 57, Aarøsund, 6100 Haderslev

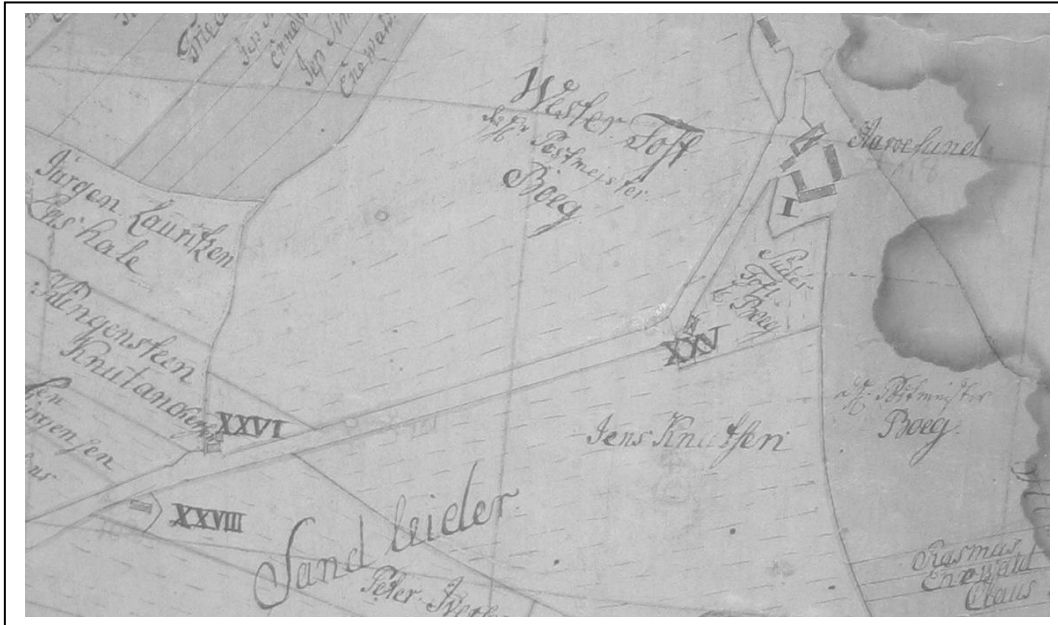
Jørgen Platz, Færgevej 108, Aarøsund, 6100 Haderslev

Suppl: Elise Schourup, Færgevej 80, Aarøsund, 6100 Haderslev

Revisor: Preben Snedker, Færgevej 12, Aarøsund, 6100 Haderslev

Pga. Corona er generalforsamlingen afholdt elektronisk pr. 30. marts 2021.

Følg med på hjemmesiden www.aarosund.dk

Årøsund 1789.

Klingerhus ligger på et stykke af en mark, der på det gamle kort fra 1789 over Øsby sogn kaldes Klingersten (XXVI).

Nr. 19 et fæstet landbol, "Klingerhus", på nr. 5.'s grund. [Nr. 5 er anført som en halv fæstegård]. 1663 Peter Gregersen, jordebog. 1684 Clement Petersen, skrædder, restance, gift samme år. Stedet er øde, 1698 jordebog. 1706 Nis Hansen jordebog.

1737 Hans Petersen Thussen jordebog. f. 1712, d. 1800, 1741 g.m. Dorthe Hansdtr af Ørby, Mads Jensens af Fellums enke f. 1711, d. 1797.

Bodil Clausen; Gårde i Haderslev og Tyrstrup Herreder 1531-1753 side 46.

Det er iflg. Bygnings- og boligregistret, BBR, opført i 1777, men stedet har været bebygget før dette tidspunkt.

På det ældste af forsidens billeder af Klingerhus er udhuset et bulhus. Hans Peder Thuesen har måske i 1737, da han lejer stedet, fået fat i et bulhus (i Hajstrup?) og flyttet det til Årøsund.

Det var meget almindeligt dengang at købe et bulhus, skille det ad og så køre delene til stedet, hvor man manglede et hus og så samle huset igen. F.eks. har bulhuset ved Brummers gård på Årø oprindeligt hørt til gården Beierholm i Halk. Det har muligvis stået der, hvor gårdens stuehus ligger i dag. I slutningen af 1700-tallet blev det flyttet til Ribelandevej i Haderslev for så senere at havne på Årø.

7. p. Trin.

Peder Jensens Søn af Hajstrup

Hans

Maren Nisses førde hannem

Hans Jacobs holt hannem

*Jørgen Matzes og Maren Nisses vare
Faddere.*

Øsby kb 1690-1742, AO 87.

Hans Pedersen Thuesen blev i følge Øsby kirkebog født i Hajstrup i 1712 og døbt den 7. søndag efter Trinitatis (10. juli). Fødselsdatoen og moderens navn er ikke anført i kirkebogen.

AO = sa.dk/arkivalieronline

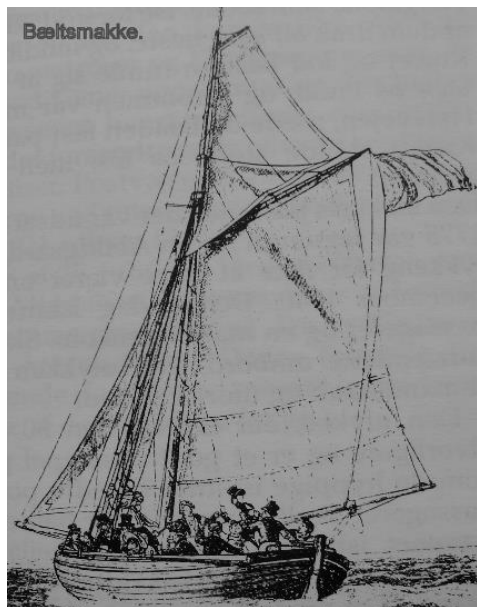
D. 17. Nov. Cop. Hans Pedersen Thuesen i Hajstrup og Dorthe Madses fra Ørbye.

Øsby kb 1727-1764, AO 110.

Den 17. november 1741 bliver han gift med en barnløs enke på 30 år, Dorthe Madses, men barnløs forbliver hun ikke. I løbet af de følgende 16 år får de 10 børn, så der har været fuldt hus i Klingerhus. Dorthe havde tidligere været gift med Mads Jensen i Ørby, deraf navnet Madses.

I kirkebøgerne for Øsby sogn er der ved dåben for alle deres børn anført, at de er født i Hajstrup, men de er nok alle født i Klingerhus. Den gang blev Klingerhus ikke regnet med til Årøsund. I folketællingen fra 1803 betegnes Klingerhus som et enkelt hus beliggende mellem Hajstrup og Årøsund, og under Årøsund nævnes kun 3 beboelser – Færggården, Det lille Færgehus og Sandagerhus.

Ved mange dåbshandlinger er postmester Bøeg eller Madame Bøeg nævnt som Den, der holdt barnet eller som fadder. Jens Bøeg havde, inden han kom til Årøsund, været kgl. livkusk. I 1743 blev han – måske som tak for tro tjeneste ved hoffet – udnævnt til postmester og transportforvalter i Årøsund. Han var også kromand og drev landbrug, så han har været en betydningsfuld mand på stedet

Tegning af Eckersberg

H.P.Thuesen er nok begyndt som færgekarl på overfarten til Assens, men endte som færgeskipper. Til den normale sejlads har man måske brugt en smakke af denne type, men hvis det var større opgaver, som når f.eks. de kongelige skulle over bæltet, har man kunnet sende bud efter større fartøjer.

Hans P. Thuesen blev lønnet af transportforvalteren, der fik indtægterne for overførslen af post og passagerer. De kongelige rejste dog gratis, selv om det var dem, der gav mest besvær, når de skulle over med deres kareter, rustvogne og store følge. Ordet rustvogn dækkede dengang over en vogn til transport af udrustning. Transporten over bæltet af østers fra vadehavet til hoffet modtog de heller ikke betaling for. I H.P.Thuesens tid skete et alvorligt færgeforlis. I 1784 sejlede en færgesmakke fra Assens på en isflage nord for Årø, og båden sprang læk. 15 mand druknede – en overlevede – og posten incl. 15000 rigsdaler gik tabt. Fra Årøsund kunne man se, hvad der skete, men p.g.a. is, kunne man ikke komme ud til dem.

I 1790 er helbredet tilsyneladende begyndt at svigte for Hans og Dorthe, og de beslutter, som der står i aftægtskontrakten, meget mod deres vilje at overlade Klingerhus til en datter og svigersøn mod, at de tager dem på aftægt.

Den 30. oktober 1797 før Dorthe, 85 år gammel efter at have været gift i 56 år. (Øsby kb 1764-1826, AO 705), og den 11. marts 1800 følger Hans så efter, 88 år gammel. Begge har så nok fået en "christsømmelig" begravelse, som aftalt i aftægtskontrakten i 1790.

I kirkebogen har præsten ved begges død udførligt beskrevet, hvem de var og de efterlevende børn med familie – en noget mere informativ indførsel end ved Hans P. Thuesens dåb.

Overladelses- og aftægtskontrakt Klingerhus 1790.

Gjøres hermed bekendt og i sær for vedkommende af underskrevne Dags Dato er oprettet og sluttet efterstaaende Forløg og Contract mellem Svigerfaderen Hans Pedersen Thuesen af Klingerhus som overlader paa den ene og svigersøn Knud Ankensen paa den anden Side som følger.

1.

Eftersom Hans Pedersen Thuesen med sin Hustrues Willie og Samtykke ser sig nødsaget af Alderdom og Skrøbelighed at afstaae og frahændige det ham tilhørende paa Friderich Johansens i Hajstrup Ejendomsgrund staaende Hus. Altsaa overlader han cum pertinens [med tilhørende] intet undtagen eller forbeholden i nogen Maade, til Hans Svigersøn Knud Ankensen og Hustrue Bodel Maria, saaledes at de strax maae i Besiddelse tage, nytte og bruge for sig og sine Arvinger saa nyttig og gavnlig gjøre, som de selv best ved ogv forstaaer.

2.

For saadan Overladelse og Afstaaelse forpligte sig Antagerne at svare fra Antagelsens Dag alle deraf gaaende Udgifter og Tyngder og den paa Stedet staaende Gield.

3.

Videre forpligte sig Antageren at give og forsørge Svigerforældre med fornøden Underholdning og Huusværelse saalænge de lever som Gud og Mennesker kan forsvares og ved deres dødelige Afgang lade dem kristssømmeligt begrave, der alt hvad de efterlader sig hiemfalder til Stedets Besiddere undtagen Faderens Livsklæder som Sønnerne dele og Døtrene Moderens.

4.

I øvrigt bemærkes at Overladerens Børn have faaet, hvad de i fædrene og mødrene Arv kunde tilkomme og altsaa quittere derfor herved paa kyndigste Maade.

Til slutning er aftalt at naar Hans Pedersen Thuesen eller hans Hustrue én af dem ved Døden er afgangne da udlover Antageren Knud Ankensen at tage imod hans eegne Forældre Anker Knudsen og Karen Knudsen af Shwerdrup og forsørge dem ligesom hans Svigerforældre.

At Parterne saaledes ere forenede og sligt i fremtiden fast og ubrydeligen skal holdes og efterleves stadfæste de ved deres Hænders Underskrift ex sub generali hypoteca bonorum cum con ense protocollationis.

Hans Pedersen Thuesen

Knud Ankensen

Bertel Thuesen for sig selv og de herefter benævnet.

Jens Hansen Thuesen Hans Hansen

Matz

Til vitterlighed

Til vitterlighed

Til vitterlighed

E. Lassen

J.C.von Jessen

N. Bertelsen

Den 20. Juni 1790 protocolleret i Haderslev Herreds Skyld- og Panteprotocol.

Pag. 3005

N.. Bertelsen

Hans Pedersen Thuesen af Klíngerhuus efterlader 6 Børn: Mads giwt med Hannah Margrethe Jens Datter har 2 Sønner Jens giwt med Sopie har en Søn Peter, den anden Søn Peter ugiwt, Jens i Kiøbenhavn giwt 1ste gang med Catharine Boysen af Aabenraa og af hende 3 Børn Hans, Johannes og Judith, anden gang giwt med Judith Boysen af Aabenraa og af hende 5 Børn Peter, Ole, Jens, Cathrine og Botilla Dorthe alle hans Børn ugiwte, Hans giwt i Aabenraa med Ingeborg Thomsen og har 4 Børn Jacob, Hans Peter, Dorthe og Marie Cathrine alle ugiwte, Mette giwt i Raad med Bertel Baltzersen har 4 Børn Hans, Baltzer, Dorthe og Maren giwt med Peter Bekker og har 1 Søn Bertel og 1 datter Birthe Kirstin, Ellen giwt med Peder Bertelsen i Sandagerhuus har 8 Børn Hans, Peter, Bertel, Jens, Andreas, Karen og Dorthe ugiwte, Birthe Cathrine forlovet med Peter Mathiesen af Avnbøl har en Datter Anna, Bodel Marie giwt med Knud Anckersen og har 3 Børn Hans, Dorthe og Karen ugiwte. Den afdøde har levet med sin Hustru Dorthe Hanses i Ægteskab i 56 Aar og hans Alder er 88 Aar mindre end 4 Maaneder.

Øsby kb 1764-1826, AO 710-

Dorthe og Hanses børneflokk var typisk for tiden Mange børn, hvoraf en del døde tidligt, pigerne blev på egnen, og drengene søgte længere væk, og med en opvækst tæt ved vandet valgte mange et liv til søs.

Dorthe og Hans Pedersens børn.

4 børn døde tidligt-

	Døbt:	Død:	Øsby kb 1727-64
Peder	27. dec 1741	?	AO 32
Jens	20. maj 1747	Før 1749	AO 47
Bodel Marie	12. aug. 1751	Før 1752	AO 59
Karen	25. maj 1755	?	AO 70

De 6 efterlevende børn:

Døbt 2. september 1743:

Hans Pedersen Thuesen Datter i Hajstrup

Dorthe Hansdatter } *Mette*

Sinned Enevolds ibid. førte }

Jens Bøg Færgemands kone holt

Mads Poulsen ibid.

Bodil Kirstine Jacobsdatter ibid.

Øsby kb 1727-64, AO 37.

Mette.

Mette bliver den 14. nov. 1766 gift med Bertel Baltzersen i Råde. Bertel var født 24-4-1740 i Raade og søn af Balzer Bertelsen og Maren Pedersdatter.

De får 9 børn:

	Født	Gift	Børn
Maren Bertelsdatter	5. sep. 1767 i Øsby S.	Peder Thomsen Becker * 30-8-1796 i Øsby	Bertel Petersen Becker, Birthe Christine B., Mette Marie P.B.
Dorthe Balzersen	21. juli 1770 i Øsby S.	Michael Petersen 22-10-1803 I Øsby	Elisabeth Magdalene (1804-1808)
Balzer Bertelsen	6-12-1773/ 15-11-1774.		
Peder Balzersen Bertelsen	7-12-1773/ 11-11-1774		
Balzer Bertelsen	23-12-1775/ 11-3-1776		
Hans Bertelsen	2-2-1777 Konf. Øsby 1793.		
Cathrine Bertelsen	21-12-1779/ 16- 1-1780		
Mette Kirsten Bertelsen	21-12-1779/ 31-12-1779		
Balzer Bertelsen	23-5-1783	Karen Petersdatter 21-1-1804 i Øsby.	Mette Christina Balzersen, Peter B.

Peder T. Becker faldt overbord ved Mandal i Norge og druknede.

Ud af 9 børn dør de 5 som spæde og i 3. forsøg lykkes det at få en levedygtig Balzer – opkaldt efter farfar.

Mads:

20. Apr {1745}	
<i>Hans Pedersen Thusens</i>	} Søn i Haistrup Matz
<i>Dorthe Hansdatter</i>	
<i>Lene Jenses ibid. førte</i>	
<i>Jens Bøeg Færgemand holt</i>	
<i>Laurits Dahlses Hajstr. v Færgefarten</i>	
<i>Jomfru Sommerfeld af Færgegaarden</i>	
Øsby kb 1727-1741, AO 47	

Mads, som han senere blev kaldt, tog som sine brødre til søs, men ikke så langt. Han blev færgekarl og i Assens fandt han sig en kæreste, Hanna Margretha Werner Jensdatter. De blev gift i Assens 4-11-1768 og fik 5 børn.

Ved børnenes dåb, står der i kirkebogen, at han er færgekarl, så han er fortsat i samme profession, men bare fra den anden side af Lillebælt. Ved hans død står der i kirkebogen, at han var skipper, så han er avanceret, og at "der blev ringet med alle klokkerne" Det skulle der betales ekstra for, så familien har ikke været helt uden midler.

Hannah og Madses 5 børn:

	Født/død	Gift	Børn	
Dorthea T.	6-8-1759/ feb 1771		,	
Jens Madsen Thuesen	Marts 1771/ 1-4-1864	Sophie Johansdatter 15-6-1798	Mads Ørsted, Peter Jensen	
Hans Thuesen	22. sep. /30. sep. i Assens			
Peder Madsen Thuesen	Okt 1774/ 21-1-1877 i Assens	1. Anna Kristine Daniels 18-4-1804 i Assens. 2. Johanne M. Olesdatter 14-6-1823 i Assens	Mads T. Daniel T., Christian T. Hanne M. T., Else Marie T. Ole Peter T. Anne Kirstine T.	Da han fyldte 100 år blev han fejret af byen og fik lykønskning og en rigs-daler af kongen.
Dorthea T	16-9-1777/ 12-1-1786 i Assens			

9.april 1749

Hans Pedersen Thuesens } tvende Børn

Dorthe Hansdatter } Datter og Søn

Datteren blev først født og formedelst Svaghed straks døbt af Faderen selv og blev kaldet Ellen

Ane Nisses ibid. Førte Jens

Sinned Jep Skippers ibd. holt

Inger Matzes ibd. førde Sønnen

Jep Larsen ibd holdt

Thue ? Hansen i Raad

Øsby kb 1727-64, AO 53.

Ellen:

Ellen blev den 31. marts 1769 gift i Øsby kirke med Peder Bertelsen, en dragon der stammede fra Kongsted på Sjælland

De boede de første år i Klingerhus og flyttede så til Sandagerhus. Peder var hjulmager og landmand og døde 19. feb. 1805

De fik 11 børn.

	Født/død	Gift	
Birthe Marie Bertelsen	11-8-1769	26-8-1799 Peter Mathiesen	
Hans T.	29-11-1770/ 7-2-1771		
Hans T.	22-9-1772		
Karen T.	10-4-1775	26-9-1801 Mathias Holm	
Peder T	15-1-1778/ 27-11-1778		
Peder T.	12-12-1779		
Bertel T.	13-1-1782/ 17-1-1842	20-10-1804 Cathrine M. Nicolajsen	
Jens T	9-2-1784/ 10-2-1784		
Jens T.	19-7-1785		
Dorothea Bertelsen	Åbenrå 10-9-1789		
Andreas Petersen Thuesen	7-7-1793		

Jens:

Jens Thuesen bliver også sømand og får sin eksamen fra Skipperlavets navigationsskole i København d. 30-11-1771. Den 17. januar 1777 bliver han gift med en skipperdatter fra Åbenrå, Cathrina Boysen (f. jun 1748) og får med hende 6 børn. Ved det andet barns dåb er han anført som skipper.

Jens og Cathrina flytter ind i Klingerhus omkring det tidspunkt, da det nuværende Klingerhus iflg. Det officielle byggerregister er opført. I Øsby kirkebog kan man se, at Bodel Maria, Jenses yngre søster, og Knud Anchersen også bor i Klingerhus hos Dorthe og Hans P. Thuesen – dvs 3 familier på samme adresse.

Det er så nok rimeligt at antage, at Dorthe og Hans P. Thuesen + Bodel Maria og Knud bor i det nye hus, og at Jens og Cathrina flyttede ind i den gamle beboelse, bulhuset. Der kommer i disse år også en del børn, så de er mange på dette lille sted. Det måske derfor, at det ved fødslerne i 1780'erne i kirkebogen kaldes Thuesenborg.

Børn af Jens og Cathrina:

	Født/død	Gift	Børn
Hans Jensen Thuesen	Klingerhus 31-7-1777/ 5-9-1777		
Judith T	Aarøsund 19-10-1778		
Hans T.	Thuesenborg 16-11-1780/ 20-4-1821 Frederikssted i Dansk Vestindien *		
Dorothea T	Thuesenborg 3-1-1783/ 2-2-1783		
Dorothea T	Thuesenborg 17-12-1783/ 18-12-1783		
Johannes T	Thuesenborg 13-9-1786/		

.20. April i Frederichssted

*Captain Hans Thuesen født i
Aaroesund. . 40 Aar.*

*Evangelisk Menighed Sct. Croix
1787-1822 / AO 80.*

*

Hans dør på De Vestindiske Øer.

Knap to måneder efter det sjette barns fødsel, 7. nov. 1786, dør Cathrina, og Jens gifter sig med Cathrinas lillesøster, Juditha.

Giftte sig med en svigerinde kunne man ikke uden videre. Der skulle en kgl. dispensation til, før Juditha og Jens kunne blive gift hjemme i Thuesenborg.

En Enkemand Skipperen Jens Thuesen af Thuesenborg en Søn af Hans Thuesen af Klingerhuus og Dorthe Hans Datter af Oerbye og en Jomfrue Juditha en Datter af Johannes Boysen fordum Borger i Aabenraae og Botilla Bundesen har efter en Attest af Hr. Consistorialraad Bargum i Aabenraae forevist ham en kongelig Dispensation af offinitatem in primo grade Lineæ æqualis d.d. Kiøbenhavn den 8. Decbr 1787 og en af Amtsstuen her udstillet Consession til Huuscopulation d.d 19. decbr 1787 og ligeledes en Quitting, at de ifølge den kongl. Dispensation betalt 1 Rdr paa Amtsstuen bemeldte Sted.

Øsby kb 1763-1800, AO 161.

Børn af Jens og Juditha:

	Født/død	Gift	Børn
Peter Boysen T	Thuesenborg 22-8-1788		
Catharina T	Thuesenborg 22-7-1790		
Ole Brandt T *	Omkr. 1792		
Jens T	Omkr. 1784		
Dorthea T	Omkr-1800		

- Ole var bl.a. kaperkaptajn i krigen mod englænderne.

I følge Skippere.dk er Jens

1781 - skipper på galeasen Providentia (str. 41½)

1783 - brigantinen Fortuna (str. 39½)

1784-91 - brigantinen Enigheden (str 44), der tilhørte arvingerne efter etatsraad Suhers.

Efter de to første børns fødsel er familien flyttet fra Årøsund og ifølge Folketællingen 1801 bor de til leje hos en hattemager i Købmagergades Kvarter i København. Juditha dør i 1842 og bliver begravet på Assistents Kirkegård den 24. juni.

Hvornår og hvor Jens ender sin tilværelse er ikke fundet.

Bodel Marie.

5. Nov. 1752.	}	Bodel
<i>Hans Pedersen Thuesens i Hajstrup</i>		
<i>Maria Dorthe Hansdatter</i>		
<i>Anneke M førte</i>		
<i>? Matzes i Tamdrup holdt</i>		
<i>Christen Pedersen i Hajstrup</i>		
<i>Kistine Matzdatter i Tamdrup</i>		
Øsby kb 1727-64, AO 63		

Bodel Marie Thuesen blev den 19. juli 1776 gift i Øsby kirke med Knud

Anchersen fra Sverdrup (f. 31-8-1746 og d. 23-8-1838). De fik 4 børn og overtog i 1790 Klingerhus mod at tage Bodels forældre på aftægt.

Bodel Maria og Knuds børn:

	Født/død	Gift	Børn
Hans Thuesen	Klingerhus 28-2-1770/ Svenstrup, Als 10-12-1851 *	Maren Falles	Knud Thuesen, Falle T, Hans H.T., Poul T.
Karen T.	Klingerhus 6-12-1777	Hans Friderichsen af Skellerhus f. 22-24-1779. d. 6- 1-1802	Bodel Marie Hansen, Christine H., Fredrik H., Marie Dorthe H., Knud H., Knud H., Henrik H., Poul T..
Dorthe T	Klingerhus 22-11-1780/ 22-1-1863	Øsby 29-4-1809 Chresten Dall	Johan Christen- sen, Knud C., Nicolai C., Hans C., Chresten C., Peter C., Peter Kristensen, Bodil Marie Chriansdatter.

Ancher Thuesen	Klingerhus 2-12-1782/ 10-8-1784			
-------------------	---------------------------------------	--	--	--

- Skolelærer på Als. Frøs i en brandert ihjel i en snedrive.

Karen:

<p>25. maj</p> <p>Hans Pedersen Thuesens } Datter i Hajstrup</p> <p>Dorthe Hansdatter } Karen</p> <p>Anne Hanses i Lilholdt førde</p> <p>Inger Degns i Oesby holdt</p> <p>? i Færgehuset</p> <p>Karen Matzdatter i Tamdrup</p> <p style="text-align: center;">Øsby kb 1727-1764, AO 70</p>	<p>Karen blev født den 25. maj 1756. Hendes videre skæbne er ukendt.</p>
--	--

Hans:

<i>Hans Pedersen Thuesens</i>	}	<i>Søn i Hajstrup</i>
<i>Dorthe Hans Datter</i>		<i>Hans</i>
<i>Karen Christens ibid. Førte</i>		
<i>Færgemand Bøg holdt</i>		
<i>Nis Madsen i Hajstrup</i>		
<i>Karen Nis Thusens Datter</i>		

Hans blev døbt
den 27- nov.-
1757 I Øsby
kirke.

Hans drog som de øvrige brødre til søs og fik sin skippereksamen fra Navigationsskolen i København d. 11-10-1779. Han er skipper på galeasen Hans og Didrich (str. 24) i 1782 og 1787-89 på Magdalena (str. 25). Han blev den 21. feb. 1783 gift i Åbenrå med skipperdatteren Ingeborg Poulsen (f. 17-11-1751 og d. 30-8-1813).

Børn af Ingeborg og Hans:

	Født/død	Gift	Børn
Jacob Thuesen	24-8-1785 i Åbenrå		
Dorothea T	20-12-1788 i Åbenrå		
Maria Cathrina T	18-19-1792 i Åbenrå		
Hans Peter Thuesen	8-1-1796 / 29-7-1797 i Åbenrå		
Hans Peter Thuesen	15-1-1798 i Åbenrå		

Han blev gift 2. gang 23-12-1817 i Åbenrå med Botilla Marie Jacobsen (f. omkr. 1771 i Åbenrå). Han er da 60 år, Hun en ugift tjenestepige på 46 år. Hvor og hvornår han er død er ikke fundet.

I 1809 skifter Klingerhus så igen ejer ved en ny aftægtskontrakt. Det er Bodel Maria og Knuds datter, Dorthe, og hendes kiereste Christen, der overtager stedet mod at tage Dorthes forældre på aftægt.

Datteren Karen blev gift med Hans Friederichsen på Skellerdal, så hun er ikke flyttet langt hjemmefra.

Denne aftægtskontrakt er noget mere omfattende og detaljeret end kontrakten fra 1790 med nøje angivelse af de pligtige naturalier, mælk til eget brug og knap 4 m² til køkkenhave. Der er også nævnt, hvad der skulle

ske, hvis der opstod uenigheder. Delingen af klæderne fortæller også lidt om levefoden på den tid.

Overladelses- og Aftægtscontract Klingerhus 1809.

Gøres hermed bekiendt og vitterligt, at i Dag underskrevne Dato er aftalt, oprettet og sluttet efterstaaende bestandige og uigenkaldelige Overtagelses- og Antagelses - samt Aftægtskonrakt imellem Knud Ankensen i Klingerhus paa den ene og hans yngste Datter med hendes trolovede Kiereste Christen Nicolaisen Dall af Aarøe, begge som Antagere paa den anden Side.

§ 1

Overlader, cederer [overdrager] og afstaar bemeldte Knud Ankensen med sin Hustrus Willie og Samtykke herved og i kraft af dette for sig og deres fælles Arvinger til hans yngste Datter Dorthe og hendes Kiereste Christen Nicolaisen Dall samt disses Arvinger sit i Besiddelse havende Eiendoms Landbolssted med de paa Frederich Johansens Grund staaende Huusbygning, Klingerhus kaldet og alle tilhørende Rett og Rettigheder med Sæd og Fæe samt alle Boeskaber baade inden og uden døre intet deraf undtagen eller forbeholden i nogen Maade uden hvad herefter findes bemærket. Og skal da være berettiget at tage alt det øvrige i Besiddelse strax ved denne Contracts Udfærdigelse, og dernæst at eie og beholde samt gjøre det saa gavnlig og nyttig som de selv best ved og forstaa samt tilladelig være kan imod at de fra Antrædelsens Dato at svare, gjøre og betale alt hvad af denne Besiddelse svares, gøres og betales bør.

§ 2.

For saadan Overladelse og Afstaaelse tilforpligte sig Antageren bemeldte Christen Nicolaisen Dall med Kiereste Dorthe Knudsdatter herved og i Kraft af dette, for sig og deres Arvinger, at svare fra Antrædelsens Dato af alle deraf gaaende og paakommende Afgifter saavel til Friderich Johansen i Haystrup som Grundens udlægger, som og de kongelige Udgifter og samt ogsaa den paa Stedet heftende Giæld.

§ 3.

Videre tilforpligter sig Antagerne at giwe og forskaffe Overladeren og hans Hustru saalænge de forblive hos dem fornøden Underholdning og Klæder samt i Sygdoms Tilfælde fri Pleie og Opvarning, saa og i Datteren, Stedets nærværende Medantagerinde, ved Døden afgaaer forinden begge hendes Forældre, eller hvis og naar disse ville tage på Aftægt, da at udbetale dem én gang for alle den Summa 100 M, skriver et hundrede Mark Lybsk udi schlesvigholstensk Courant, hvorimod Forældrene forpligter sig at arbejde efter Evne til Stedets Bedste? saalænge de leve sammen med dets Besiddere.

§4.

Naar Overladeren og hans Hustru forlange det, tilforpligter sig Antagerne at give dem til Aftægt som følger:

- a) til Huusværelse det liden Dørnse i den vestre ende af Huuset med den deri staaende Kakelovn som af Besidderne holdes i bedste beboelige Stand.
- b) B) dette Værelse medtager de af Huusets Indbo efter eget behag, en Seng med Tilbehør, en Eegekiste, et ditto Skrin og et Hængeskab og erholde da desuden de ellers fornødne Boeskaber til fri brug og benyttelse, hvilket bestemmes af uparthiske Mænd i tilfælde af de ei indbyrdes derom kunne forenes.
- c) til Underholdning Aarlig sex Skiepper Rug, fire Skiepper Byg, fire Skiepper Boghvede og to Skiepper Malt i reent og forsvarligt Korn, halv om Maydag og halv om Mortensdag, dog altid prænumerando [forud] saa skal det og være dem tilstanden at malke stedets Køer en Dag i Ugen og beholde Mælken for sig.
- d) som henhørende til Huusværelse erholde de endnu til fri og uindskrænket Afbenyttelse ti quadratalen Jord i Kaalhaugen og et Paradisæbletræ samt et hvidt Kvæde Æbletræ i det nordvestlig Hjørne af Kaalgaarden-

[det sønderjyske ord kvæde = kvæder og 10 quadratalen = ca. 3,6 m²]

- e) endelig gives dem fri og fornøden Pleie og Opvartning i Sygdoms Tilfælde som det kan forsvares for Gud og gode Mennesker samt efter døden en kristssømmelig Begravelse. Ved den enes dødelige Afgang bortfalder den halve Aftægt, dog med undtagelse af Boeligen og hvad dertil regnes, Boeskaberne og Mælken. Bliver Overladerens Hustru den længst levende, da gives hende endnu 2 RDL i Haandpenge til samme Terminer som om Kornet ere bestemte.

§ 5.

De reede Penge som efter Overladeren og hans Hustrus død findes efter dem deeles mellem samtlige Børn efter Loven. Faderens Livsklæder skiftes, falder forlods til Sønnen. Moderens Livsklæder skiftes til lige Deele imellem begge Døttre, men hvad de ellers efterlader sig hiemfalder til Huusets Besiddere.

§6.

Overladerens Børn, Hans Knudsen Thuesen, Skolelærer paa Als og Karen Knudsdatter giwt med Hans Fridrichsen ved Aarøsund erklærer herved deres personlige og curatum maritum, at de fuldkommen ere fornøiede og affundne baade for fædrene og mødrene Arv. De quittere tillige i Kraft af dette for den imod

dem tillagte Rigtighed og begive sig al Tiltale og Fordring til Landbohlet eller sammes Besiddere og forbeholde sig blot dem efter nærværende Kontract havende Rettighed til reede Penge og Klæder, som deres Forældre maatte efterlade sig. At nu Parterne saaledes ere forenede og sligt i Fremtiden fast og ubrydeligt skal holdes og efterleves, stadfæste de ved deres Hænders Underskrift under udtrykkelig Hengivelse af alle dermed optænkelige Udflugter og Indsigelser idque sub. Generali hypoteca boborum, hvorfor Antageren endnu bevillige Protocollationen og ombede dem sluttelig samtligen vedkommende Hr., Officiales med dem til bekræftelse at subscribere.

Skeet Klingerhus den 7de Februar 1809 og expederet udi Haderslev Actuariatet den 2de May samme Aar.

Knud Ankersen

Christen Nicolaisen Dall

Med paaholden Pen

for mig selv og min nuværende Hustrue

Hans Knudsen Thuesen

Skolelærer

Hans Fridrichsen

In fidem subscriptionis

Struwe

Mit udgangspunkt for disse skrivelser er, at jeg ved arbejde med slægtshistorie fandt ud af, at der fra min morfar i Assens er en direkte linje til Hans Pedersen Thuesen. Han er en af mine 128 tip-tip-tip-tip-tipoldefædre. Jeg har ikke i kirkebøgerne kunnet arbejde mig længere tilbage, end det der er medtaget her. Fremad er jeg kommet væsentlig længere, men det har jeg ikke taget med.

Jeg modtager gerne yderligere oplysninger om familien Thuesen på

joergenogelse@gmail.com

Sundparken 66, Årøsund

december 2020

Jørgen Petersen

Et livsforløb på Aarø omkring 1900

Fortalt af Johannes Nielsen fra scrapbog i arkivet.

Når man kom fra kongens bro, (lå nord for havnen) op mod byen, kom vi først til æ´bøes. Det var Aarøs tingsted. Der blev alt drøftet og afgjort. Hele vinteren stangede aarøboerne ål, enten fra båden eller fra isen. Om morgenen samledes vi alle å´æ´bøes og så blev der drøftet, hvor der var bedst at tage hen. Alt afhængig af vind og vejr. Vi fik da også en bænk å´æ´bøes, der sad jo altid nogle, der kunne fortælle, hvis der var sket noget særligt, men den største opstandelse var, når lægen eller jordemoderen skulle til øen. De kunne jo ikke komme med det samme. Det gik jo med hest og vogn fr Øsby til Aarøsund, og derfra skulle de først roes i en jolle til Aarø. Men vi havde et par på Aarø, der tog sig af problemet. Det var Anton Madsen, en erstatning for dyrlægen, og hans kone Grethe Madsen, som altid kom med ved fødsler og sygdom. Hun blev kaldt "Bedste Grethe".

Det var også besværligt, når vi skulle konfirmeres, vi skulle jo til præsten i Øsby. Vi var 5 piger og 3 drenge, det år jeg blev konfirmeret. Vi måtte jo selv ro eller sejle over til Aarøsund. Vi kunne jo lige være i en 12 fods jolle. Så gik det til fods fra Aarøsund til Øsby, hvorefter vi skulle have en times undervisning. Og så den samme tur tilbage til Aarø. Læreren ville så helst se os på skolen om eftermiddagen. Det var hårde betingelser dengang frem for i dag. En dag i en tæt tåge landede vi omtrent ved Haderslev fjord. Den dag nåede vi lige til Øsby, da timen var slut.

Postkort fra Genforeningen 1920 – Havnebroen. Postkort: Svend Arne Sørensen

Vi var jo oplært til at bruge benene, dengang jeg gik i skole. Om sommeren måtte jeg ud at flytte fårene og ungkvæget, som stod i tøjler. Der var ikke noget mejeri på Aarø. Mælken blev hældt op i kar. Når det så havde stået en tid, blev fløden skummet af og så op i en håndkærne. Vi var gerne to mand, der skiftevis kærnede til der var smør. Men så fik vi da en håndcentrifuge til at skille fløden fra mælken. I 1921 kom så mejeriet. Vi

havde jo heller ikke vandværk dengang, der var jo en brønd ved hvert hus, derfor også WC i det fri.

Ved århundredeskiftet var der på Aarø 6 bøndergårde og 16 husmandssteder, der næsten alle lå i byen og havde deres jord på nordsiden af øen. Det var alt hvad der var nord for æ´højvej, fra Bøges i vest til æ´Stenghus i øst. Men det stammer helt tilbage til 1700-tallet. Da var det bønderne, som ejede øen. Dem der så ville bo på øen, skulle arbejde for bønderne, mod at de fik nogle tønder jord. De kunne føde et par køer. Nordsiden af øen består af ager, eng og mose. Så da de alle skulle have lidt af hvert, blev det hele til bare småstykker. Sådan så øen ud i min ungdom i begyndelsen af 1900. Aarø Kalv og Korsø blev af bønderne i fællesskab brugt til fåreavl.

Der var adskillige "Helene"r i fart. Denne er fra lige før 1. verdenskrig. Måske er det Klausens "Helene"?

Af skibe var der dengang 3 tilhørende Aarø, der var skonnerten "svalen", med skipperne Laus og Hans. Skonnerten "Anne Marie", med skipperne Jørgen og Hans. Og så var der yachten "3 vennere", med skipper sknud Sørensen.

Der var dengang to bundgarnskompagnier. Det var mest sild, de var ude efter. Næsten alle beboere havde en båd eller en jolle. Der var jo ingen forbindelse til fastlandet dengang, så vi måtte selv ro eller sejle med til Aarø Sund. Gårdmændene havde et par store både, hvor der kunne være et par kreaturer i, hestene måtte svømme efter båden.

Før kirken blev bygget, måtte ligkisterne også med en sådan båd. Fiskerne havde dengang en pengekasse, når de så holdt møde på kroen, drak de på kassens regning. Af hvert pund de fik solgt, gik der en pfennig i kassen.

Vi havde jo heller ikke en rigtig bro, der var og er vist noget af det endnu. En stensætning udfyldt med cement og derved lå en lille pram, som vi brugte til at hente vore både med. De lå jo fint på rækker ved hver en pæl. Broen kaldtes kongebroen, men så fik vi en træbro mellem Kongebroen og æ´Øjt. Det var kaptajn Klausen med dampskibet "Helene", der byggede den. Han sejlede så en tur hver mandag fra Haderslev til Aarø Sund og Aarø. Han havde så købmandsvarer med til Aarø og æg og smør retur til Haderslev.

I 1907 skulle jeg så gå i skole. Der var mange børnerige familier dengang. Jeg har oplevet, at vi var 72 børn til en lærer, men vi fik alligevel lært lidt. Den første skoledag skulle vi stille med vore skiffertavle og griffel og så lærebogen "æ fiffel". Den begyndte med bogstaverne i-n-hj. Så kunne vi bare gå i gang med at skrive disse bogstaver, til det begyndte at ligne noget. Var der nogen, der havde svært ved det, så var der gerne nogle piger fra de andre årgange, der måtte ned at hjælpe dem. Vi havde mange timer religion og bibelhistorie. Både på dansk og på tysk. Og så havde vi Morten Luthers lille katekismus med "De ti Bud", artiklerne og de dertil hørende ordsprog. Dem skulle vi helst kunne udenaf inden vi blev konfirmeret, ellers kunne vi risikere at få et år mere i skole.

Vi havde også en skrædder, Jens Peter Jepsen, han var også personregisterfører, og så havde han håndkøb af medicin. Så var der den gamle Jens Skrædder, han var holdt op med at sy. Han havde en stor have med frugttræer og en stor urtehave. Men han elskede at pilke torsk, alle de store. Han kunne ikke nå at få opspist, derfor saltede han de største ned i et kar, så havde han altid nogle at tage af, hvis vejret ikke tillod at komme til havs. Alle de små torsk blev gravet ned i urtehaven som gødning. Han gjorde også meget ud af sin båd, den var altid i fineste stand med maling.

Så var der Aarø Kro, den var altid godt besøgt. Kromanden havde en stor børneflokk. De tre ældste var piger, og de passede for det meste skænkestuen. Fem af bønderne kom der dagligt, de lavede ikke noget selv. De havde nemlig to karle og en fodermester og i huset havde de både stue- og kokkepige. Men de skulle jo ud at se,

Teksten til billedet er Asmus Lass (boede i Aarøsund) og kromanden. Foto: Svend Arne Sørensen

hvad folkene lavede, og så gik vejen jo altid forbi kroen. Der var to der hed Nis Clausen, men så kalde vi den ene "Rom Clausen" og den anden "Vin Clausen" Foruden de faste folk, havde de daglejere – særlig i høsten. De

høstede med le. Det så festligt ud, når de startede hjemmefra. 7 karle med hver sin le og 7 piger med hver sin krat.

Hilsen fra Aarø

Teksten til billedet er:
Kromanden Chr. Jepsen.
Foto: Svend Arne
Sørensen

Der var også en mølle dengang, men mølleren var lidt af en original. Han malede jo kornet fra hele øen. Med bønderne var det sådan, at han beholdt lidt af hver sæk. Men ved husmændene fik han penge, og dem opbevarede han i vestelommen. Når han syntes, der var for mange, standsede han møllen og listede over til kroen. Der fik han så kaffepunch. Det blev for det meste til mange, for hvis der var nogen der, så hjalp de jo til. Det endte som regel med, at han smed træskoene og dansede for dem og fortalte historier fra sine unge dage.

Jeg tror ikke, der nogen steder blev drukket så mange kaffepunch som her på Aarø. Kromanden fik mange tønder brændevin hjem ad gangen, og de lå så uden for ved August Nissens hegn. I hver tønde var der på hver side en spunds, og en slags luftventil, når de skulle tappe.

Her et postkort med møllen på Aarø, mon det er den dansende møller vi ser? Arkiv.dk 1910-17

Mühle auf Aarø

Hvis vi drenge så kunne få den spunds løsnet så meget, at vi kunne få et halmstrå ned, kunne vi suge brændevinen op. Gårdejer Chr. Martensen så vi sjældent, han gik altid fint klædt og var i grunden konge på Aarø. Han var også øens bank, for dem han kendte kunne låne penge af ham. Da min far købte husmandsstedet, lånte han 800 mark af ham. Min far hed Jeppe Nielsen, men han blev opkaldt efter husets navn "Kalifornien", derfor kom han til at hedde "Jep kalifornien".

I 1908 brændte skolen. Det gik til på den måde, at vi havde købt nogle af disse stjernekastere (wunderkerzen), og så gik vi og legede med dem ude på skolepladsen. Pludselig var der en, som smed en stjernekaster op i luften, og den faldt ned på taget. Vi stod bare og så på, hvordan den spruttede. Jeg tænkte ikke på, at der kunne gå ild i taget, men det gjorde det altså. Der var slet ingen folk i nærheden, men så kom skolelærer Thomsen ud, og han råbte: "Peitscher, Peitscher". Det var en lang stang med en kost i enden. Den brugtes til at slukke ilden med. Vi havde nemt reddet skolen, hvis vi havde vidst, hvad der skulle gøres. Da der kom voksne til, ville ingen tro, at det var en stjernekaster, der var skyld i branden. Min far afprøvede det hjemme med noget halm, og det blev antændt med det samme.

Til hvert hus hørte der dengang en stige, en peitscher og en brandspand, og det kom til syn hvert år. Det skulle hænge tilgængeligt ude på muren. I sprøjtehuset var der en gammel sprøjte. Der skulle fire mand til at pumpe, og de andre skulle hente vand ved brønden og hælde det i sprøjten. Så fik vi da en anden sprøjte, samme model, men den kunne selv suge vandet op af brønden.

Omkring 1900 købte min far husmandsstedet "Rørhave" også kaldet "Kalifornien". (Red.: Der hvor vingården ligger nu). Det skulle stamme fra en sømand, som gik i land i Californien og gav sig til at grave efter guld. Da han kom hjem til Aarø igen, byggede han ejendommen Rørhave, derfor navnet "Kalifornien".

Den første nyanskaffelse, jeg kan huske, var kirken. Jeg var 6 år, da den blev bygget. Min farfar og jeg var tit omme ved byggepladsen og se, hvad der skete. Jeg kan huske helt tydeligt, at de murede en flaske ind i det højre hjørne af kirken ud mod vejen. Flasken indeholdt en skrivelse af gårdejer Chr. Martensen, som har skænke grunden til kirken og kirkegården. Alle husstande på Aarø fik deres gravstykke nummereret med deres husnummer. Chr. Martensen ville selv have sit gravsted lige foran kirken.

Gammelt tredelt postkort med træbroen, Julekirken og skolen (dog uden stråtag) årstal ukendt. v. Svend Arne Sørensen

Kirken blev indviet den 30. december 1906 og hedder Julekirken.

De fleste af beboerne på Arø var fiskere eller havde fiskeriet som bierhverv. Enhver arbejdede og sørge for sig selv. De var blevet frie mennesker.

Horns Kilde (Kel) eller

Aarø i gamle dage

Af Jesper L. Duus 1863, 4. oktober. (oprindeligt manuskript formentlig af Lauritz L. Duus – smed på Årø, far til Jesper – **se efterskrift**)

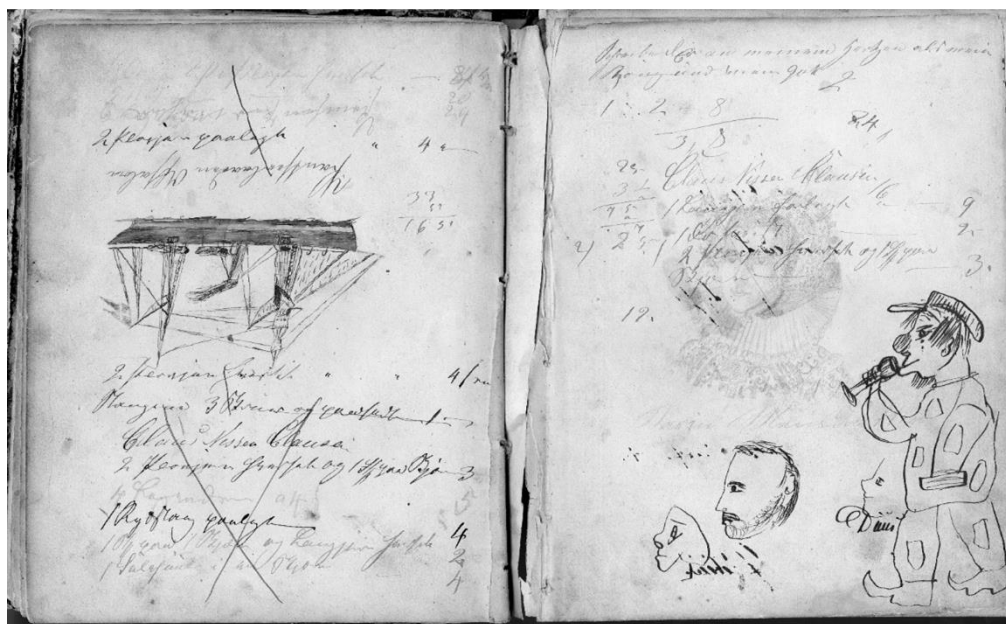
Renskrevet fra den gamle regnskabsbog af Frovin Jørgensen, Kolding 1981. Frovin Jørgensen var interesseret i lokalhistorie, og som efterkommer af årøboere, interesseret og i dialog med lokalbefolkningen. Han har også skrevet Årø-fortællinger. Historien udspiller sig på Årø over sundet Årøsund og omegn.

Venligst udlånt til Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening af Marianne Duus, Sverdrup. Marianne har den gamle regnskabsbog samt afskriften af denne.

Lauritz L. Duus,
(Smed og digter,
Tipoldefar), Jesper
L. Duus, (Lærer -
Oldefar), Niels
Markussen Duus,
(bedstefar), Niels
Morten Duus,
(far), Marianne
Duus, Sverdrup.

(Direkte afskrift fra
den gamle
regnskabsbog med

de sidste posteringer 1866, - så vidt muligt med oprindelig stavemåde)

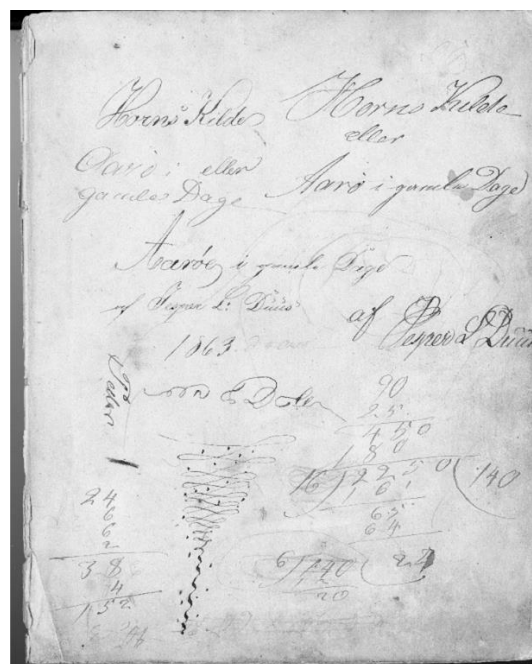

Forord:

På en smuk forårsdag gik jeg tilligemed en anden person ud at spadsere, og vores vej faldt tilfældigvis igjennem et lidet skovstykke på sydsiden af Aarø. Træerne, der endnu står der, ere for størstedelen elle og torn, med undtagelse af en enkelt fremskydende hasselbusk. Udenfor skoven lå endnu hist og her sne, og alt så kold og øde ud, men hvilken forandret udseende fik det ikke, da vi kom indenfor de første buske, som afholdt den kolde nordvest fra at trænge derind med sin dræbende ånde. Overalt, hvor øjet faldt på, så ud, som et grønt tæppe med en stærk fylde af alle slags blomster, som man finde i skove, hvoraf en behagelig lugt strømmede os imøde fra alle sider. Man blev så vel tilmode her, i det mindste blev jeg det. Jeg glemte da for en stund, hvad der ellers trykkede mig, og kunne ikke nok så forundre mig over den pragt, som vor herre øslede på disse blomster. Havets brusen udenfor gav sindet en anden retning, der så at sige satte mig tilbage i tiden. Det var, som om jeg så vore gamle forfædre for et halvt årtusinde siden, at vandre i livlig samtale med hverandre. Jeg så at sige glemte det virkelige liv, den kolde had og misundelse, som man ellers daglig hører mellem folk af fattige og rige. Skoven hedder Bagklæver og er omtrent et par skjæpper land stort, jeg ville ønske, at det var min, og at jeg måtte bo der, borte fra byen, og dens simple sladder og alarm, som man hører overalt.

For nogle år siden rodede jeg op i en del papirer, som lå i en gammel kiste i et afsides værelse. Her fandt jeg et manuskript fra 1326, som for en del var ulæselig, da hjørnerne vare afsmulstrede og overalt forhullede. I mine ledige timer har jeg gjort mig al mulig umage for at afskrive samme, hvilket har lykkedes mig nogenlunde, som efterfølgende nok vil kunne udvise.

På samme tid, som historien omtaler, gik landet ud til dybet, på sydkysten på Aarø, som fra den nuværende strandkant, udgjorde omtrent en halv mil. På den yderste spid, havde naturen dannet en smuk skandse mod havets magt i nogle bjerge, som omgav en lille dal ved skovens udkant. Siden den tid er 300 år forløbne, og det vrede hav, som har ført en bestandig krig mod Årøs sydside, har for lang tid siden besejret den omtalte dal med skov og bjerge, og står endnu slagfærdig og sejrrig for den sidste rest af skoven, som er tilbage.

Dog nu til manuskripten:

Min faders hus havde en beliggenhed, som kun få huse kunne måle sig med i skønhed, et lå i en meget smuk dal, ved randen af en fremspringende kilde, som dannede en liden bæk udad mod syd. Til nord, øst og vest, var dalen omkranset med vældige træer, af ege og bøge, fra hvis kroner tusinde stemmer af fuglesange tonede i munter chor, tilligemed de forskellige biers surren, som fløj fra blomst til blomst.

Min fader var en arbejdsom mand, som dyrkede sin lille jord med spaden, og min moder gik ham trolig tilhånde med at beplante og beså deres små agre. Først jeg rigtig kunne bestille noget, løb jeg omkring ved havet og i skoven, og kom ofte meget sildig hjem om aftenen, så at mine forældre tidt søgte efter mig. Så snart fader om foråret var færdig med sin sæd, drev han fiskeriet, og da jeg var så stor, at jeg kunne håndtere en åre måtte jeg altid ud med ham. Vi lodsede da også imellemstunder fartøjer igennem sundet, og fortjente os på denne måde mangen god skilling. Jeg blev demed tidlig bekendt med søen, som jeg siden efter havde stor nytte af.

Først jeg går videre i min historie, må jeg først henvende et blik på uddannelsen i min tidlige ungdom. Da jeg skulle til at læse og skrive, fik jeg undervisning af pater Anselm, som engang imellem besøgte os, og var fra herremanden på øen, hvor han var lærer for hr. Horns datter (så hed herremanden), der var ejer af hele øen. Min fader, som havde været hans tjener i flere år, havde han skjænket vort hus med en tilhørende lille have på en tønde land. Pater Anselm gik ofte ud af spadsere i skoven, og Horns lille datter Marie var for det meste med ham, og når jeg da stødte på dem, fulgte jeg gerne med på deres spadsereture, til de gik hjem. På den måde blev jeg og den lille Marie hel fortrolige sammen, så at hun ofte løb bort fra sin lærer ned til min faders, for at hente mig til selskab. Således randt tiden hen fra mit syvende til mit trettende år, og i denne tid blev jeg og Marie hinanden næsten uundværlige, vi læste ofte sammen under de gamle træers kroner, hvor P. Anselm havde os under opsig.

Maries fader Hr. Horn og frue, så mig tidt i selskab med deres datter, hvor de nøje lagde mærke til mine videnskabelige dandse (?) og fremgang, ja hendes fader ytrede endog en gang, at jeg var en god dreng, og kunne med tiden bruges af ham som forvalter. Dette satte høje tanker hos mig, så at jeg endog fordoblede min flid så meget, at jeg overgik Marie langt i kundskaber. Da jeg var stor af alder måtte jeg, som forhen er ytret betjene min fader i hans båd, hvorfor min og Maries sammenkomst blev indskrænket til om søndagen. Når vejret da var smuk kom hun hver

eftermiddag ud til mig, hvor vi da i fællesskab, og under munter samtale, spadserede i skoven og ved stranden, og alle ting, som tiltrak sig vor opmærksomhed, måtte da nøje efterses. På en søndag, som vi spadserede ved stranden og havde fordybet os i betragtninger over naturens skønhed, blev vi pludselig overraskede af Maries fader som kom ud af skoven lige for os. Han tiltalte hende med hårde og vrede ord således: Hør min datter! Er det således for dig, at vælge de allerringeste iblandt folket? Kan du ikke indse, at han ikke er for dig, eller til dit selskab. Du har derfor ufortøvet at begive dig hjem med mig, da jeg undervejs har noget at tale med dig om, som måske vil bestemme din fremtids skjæbne!

Han hr. fisker! Vil jeg smukt advare om at blive hjemme, eller i det mindste ikke mere at tale med min datter, hvis han tildelvis skulle træffe på hende! Ved han det?, og dermed vendte han mig ryggen. Marie, som ikke turde sige noget, gik hulkende bort med hendes fader, indtil de svandt bort imellem træerne. Nu blev jeg så modløs og forsagt, som om jorden var veget bort fra mine fødder, naturen havde tabt sin ynde for mig, og jeg stod, som forstenet ved strandens kant overgivet til min egen skæbne. Den smukke fuglesang syntes mig, som intet, da livet forekom mig som en skygge uden glæder og skønhed. Jeg indså for sent, at jeg elskede Marie, og kunne nu med hele min styrke ikke rive mit hjerte fra hende. Min fremtids lykke var ødelagt, da det forekom mig, som jeg ingen glad stund skulle finde mere i livet, da jeg havde miste det, hvortil min hele sind og tanke var overgivet. Rigtignok havde jeg vel ingensinde forelagt mig selv det spørgsmål: Hvortil vil det vel føre, at du og Marie ved hver lejlighed søger hinandens selskab, og hvor længe vil måske den fortrolighed, som er imellem eder, bevare? Havde jeg nøje overvejet alle disse punkter, ville jeg selv med lethed have overbevist mig om, at vores fortrolighed og omgang måtte og ville få en ende. Af mig var det afsindighed at ville se op til den stolte godsejer Horns datter, jeg som var en fattig fiskers søn uden rigdom og eje.

Da jeg nåede min faders hus, var solen omtrent gået ned for en times tid siden, og mørket begyndte at falde på. Her blev jeg opvakt af min tungsindighed ved vores hund, som logrende og pibende sprang op på mig og slikkede mine hænder, jeg blev stødt på den, og ville jage den bort, dog gik den ikke, men krøb for mine fødder. Jeg kom herved til at tænke på verden og på menneskene. Menneskenes venskab varer kuns sålænge, de ser deres egennytte deraf, men en hunds venskab for sin herre endes først med dens liv.

Da jeg kom ind i stuen, sad min moder alene, da min fader netop var fraværende. Hun spurgte mig øjeblikkelig om, hvor jeg havde været, da jeg i aften kom så sildig hjem. Herpå svarede jeg strax, at jeg havde spadseret i skoven og ved stranden og fornøjet mig over naturens skjønhed i de smukke blomster og fuglesange. Herpå fortalte min moder, at gartneren fra herregården havde været her for omtrent en times tid siden og søgt efter Marie, da der var ankommen en smuk, ung herre til Hr. Horns gård, som måske var en frier til hende. Du taber i grunden meget derved Frederik, idet du på dine spadsereture mister din selskabsinde, som ikke kan erstattes dig ved nogen anden. Hendes fader var og gået ud i samme ærinde for at opsøge pigen, og han var meget vred på hende. Jeg skulle dog ikke tro, at han havde truffet eder sammen ved stranden, hvor jeg så, at I spadserede? Har han vel? Thi jeg synes, du ser lidt bleg ud, som om en hård sygdom havde angrebet dig! Jeg sad tavs og stille, og kunne ikke svare hende et ord, formedelst den forskrækkelse, som var overfalden mig. Min moder satte spise for mig, uden at jeg nød deraf, da jeg var så nedbøjet og sorgfuld i sindet over, at jeg og Marie for bestandig skulle adskilles. Efter at jeg en ½ times tid havde siddet således fordybet i tanker, klædte jeg mig af og gik til sengs, hvor jeg tilbragte en søvnløs nat uden idelige tanker på Marie.

Der gives intet kraftigere middel til at oplive et i sorg nedsunket liv med, end anstrengelse, som er forbunden med fare. Af håbløs kjærlighed kan et menneske selv tage sig af dage, men trues samme menneske af fare på livet af andre, vil det ganske vist sætte sig til modværge, og udvise et mod, som det ellers ville mangle. Jeg var hos mig selv overbevist om, at jeg elskede Marie, og at jeg uden hende ingen lykke ville nyde mere i livet. Men efterfølgende vil bekræfte ovenstående sætningsrigtighed, hvorfor jeg igen skrider til fortsættelse af min historie.

Næste morgen blev jeg vakt af min fader, som stod for sengen med de ord: At det nu var på tiden at stå op da klokken allerede var henved 7. Tung og kjed slæbte jeg mig af sengen, og fik langt om længe klæderne på, da tanken om Marie endnu stedse stod afbildet i mit sind. Jeg nød kuns lidet til frokost, da jeg befandt mig aldeles upasselig til at spise og drikke, endskjønt min moder bebrejdede mig derover og påstod, at jeg var dødelig forelsket i Hr. Horns Marie. Efter et øjeblik trådte min fader ind i stuen, og lod mig kalde til sig, da et lidet skib tone flag ude ved Årøs grunde, som efter min faders mening var en dansk skonnert. Jeg måtte da med ham ud til skibet, for at lodse det igennem Årøs sund, som omtrent er en halv mil. Da vi kom på siden af skuden, faldt den os noget forstyrreligt ud, da

mandskabet på dækket udgjorde omtrent 50 mand uden kaptajnens tilværelse. Skibet var omtrent så stor, at 10 mand fuldkommen var nok til dets bestyrelse, hvorfor vi også strax anede, at det var en sørøver, som havde påmalet dansk flag for at få os ombord. Da vi kom på dækket spurgte min fader om, hvor skibet agtede sig hen, hvorpå styrmanden svarede ham, at dets bestemmelse var ind ad Årø vig, for der at gå til ankers, indtil vinden blev gunstig. Min fader, som ikke turde sige noget, blev stille og eftertænkksom og ytrede ej et ord til mig om, hvad han ville gribe til, dog læste jeg tydeligt i hans ansigt, at han lagde en forholdsmæssig plan til vor befrielse. Da skonnerten var gået til ankers inde i vigen, spurgte min fader capteinen, som var kommen op på dækket om tilladelse til at gå iland med vor båd, især da det allerede begyndte at mørknes i østen ved en tyk tåges optrækning. Hertil svarede han, at det ikke kunne tilstedes, for skibets sikkerhed, som alene beroede på lodsens. Efter at capteinen et øjeblik havde spadseret omkring på dækket, henvendte han sig til min fader med de ord, om han ikke var hungrig, da spise og drikke ellers skulle stå åben for ham så meget, som han ønskede sig. Min fader, som ikke ville modsætte sig hans forlangende, tog til takke på en høflig måde, idet han af capteinen blev beordret til at kalde på mig, og følge sig ned i kahytten. Her blev vi opvartet på en god og behagelig måde, både af brød og vin, hvorover vi blev ganske lystige i capteinens muntre selskab. Under måltidet indlod capteinen sig i samtale med min fader angående hans levemåde og karakter, omstændighederne hvori han stod og deslige, og de kløgtige svar, han derpå gav behagede capteinen overmåde meget. Dog endnu må jeg spørge dem Hr. Lods, tog han atter til orde, om hvor mange beboere, der findes på Årø, da jeg har hørt, at der ikkuns findes én, nemlig en herremand, som kaldes Hr. Horn. Forholder det sig i grunden således hr. Lods? Ja, Hr. captein, ganske efter deres mening er det sådan! Nu vel! Er gården befæstet? Af en vold på alle sider, tilligemed en dyb grav til nord, syd og øst. Hvor mange karle holder denne herremand? Da jeg har hørt, at det er en stor gård? Femogtyve! Ei, ei, så mange! Ja, hr. captain! Nu vel! Styrmand, pas godt på lodsens, medens jeg med nogle af vore folk går i land for at gæste herre Horn. Med disse ord steg capteinen op af kahytten, og ilede hen på dækket, hvor han fandt en del af mandskabet i færd med at fastgjøre sejlene, som af og til klaskede mod masterne. Her hørte vi ham tydelig beordre en del af mændene til at følge sig i land, samt at medbringe en lille svingbasse i båden, og en del geværer for at have i beredskab, når gården ikke strax ville overgive sig. Da nu hans ordre på det nøjagtigste var efterfulgt, steg de ned i båden og

stødte fra borde, da det allerede var bleven mørkt, og dagslyset ganske forsvunden.

Da åreslagene havde tabt sig i det fjerne kom styrmanden tilligemed en matros ind i kahytten til os. Denne med et gevær i hånden og hin med en sabel. Nu blev vi anmodede om, at holde os stille, så sandt livet var os kiært, da vi ellers uden videre blev nedskudt på stedet. Hermed opstillede matrosen sig som skildvagt ved døren, og holdt nøje opsigt med os, hvorved jeg og min fader vidste, hvad der tjente os til vort bedste.

Kahytten var fuld af geværer, pistoler og sabler, samt en lille kiste fuld af penge, til en mands besvær med at løfte. Vinduerne vare så store, at en mand nøjagtig kunne krybe ud af, uden at umage sig det mindste, hvorfor jeg og min fader strax gennemskuede planen til vor befrielse. I et kammer tæt ved siden af os hørte vi engang imellem nogle dybe sukke, som gik over til gråd og klage, og bevirkede, at der opstod en betydelig larm derinde. Efter at min fader et øjeblik havde siddet tavs og stille, begyndte han tilsyneladende at sove, idet han bøjede hovedet ganske forover ned mellem benene. Omsider faldt han af stolen ned på gulvet, der forårsagede at skildvagten lo, idet han så til en anden side. Men med en øxe i hånden for min fader strax op, og kløvede ham hovedet lige ned til skulderen, hvorved han blødende faldt omkuld uden at give suk fra sig. Min fader hviskede mig da i øret: nu hastig til værket og uden støj, thi det gælder vores liv, hvis de skulle høre os på dækket. I det samme sprang han med en kniv i hånden ind i sideværelset, hvor vi havde hørt de grædende sukke, medens jeg forsigtig fik et vindue tagen af, og sat ind i kahytten. Vor båd som lå tæt op til vinduerne halede jeg ind, og fyldt med geværer og sabler, samt den lille kiste fuld af penge, som stod der hos og krøb selv bagefter ud. Efter et øjeblik kom min fader tillige med to andre mænd ud i båden, uden at blive bemærkede, hvorfor jeg i en hast fik tampelinen overskåren og stødte fra borde. I hurtighed, som lynet, fik min fader tilligemed en af de fremmede, hver en åre lagt til, og halede ud, hvad deres kræfter formåede. Men vi var nu også bleven opdagede, og en regn af kugler fløjtede omkring os til alle sider, dog uden at berøre os det mindste. Til vor største forskrækkelse satte en jolle ud fra skonnerten, og halede dygtig ind på os, men dog for sildig, vi drejede allerede ind ad åen ubeskadigede. Røverbåden, som satte efter os, var imidlertid løben på grund, da de ikke kendte indløbet af åen, som kuns var et par favne bred. Uden at tage hensyn hertil, roede vi glade længere op ad åen, hvor vi satte jollen i land mellem sivene. – Vi stagede da i land tæt ude ved skoven og tog hver et par ladte geværer med os, for at forsvare os mod røverne, dersom vi blev

overfaldne. Derpå begav vi os en omvej tæt hen til herregården, hvor vi hørte, at alt var i vild forvirring, da røverne havde overvunden og bemægtiget sig gården. Det første jeg fik at gøre var, at snige mig hen til landingsstedet for at nedskyde skildvagten, hvis der kuns var en. Jeg krøb på hænder og fødder så nær til, som jeg kunne komme, og opdagede, at skildvagtens antal var 2, hvoraf jeg tydelig kunne høre, at den ene var røvercapteinen.

Jeg lå og lyttede lidt, indtil han omsider ytrede, at det dog var mærkeligt, at folkene ikke kom, da han længtes meget efter at se, hvorledes det var gået dem, især da han var bange for, at pigen i jollen skulle fryse. Herover blev jeg hed om ørerne, da jeg anede, at det var Marie, som røverne havde taget til fange. Jeg besluttede derfor at skyde på den nærmeste, som omtrent stod en halv snes favne borte fra mig, og var netop indviklet i en ivrig samtale med den anden skildvagt. Jeg tog derfor nøjagtig sigte og trykkede løs, hvorved han dødelig såret styrtede til jorden, uden at give den mindste lyd fra sig. Den anden af røverne, som bemærkede dette, tog strax flugten efter herregården, da han netop intet våben havde i hænderne til at forsvare sig med. Jeg løb derfor ned til båden, hvor jeg fandt Marie ligge bunden imellem en stor mængde kostbare sager af sølv og guld, og havde tabt bevidstheden. Jeg forsøgte på, at skyde jollen ud, hvilket dog ikke ville lykkes mig, da den var halet langt op på strandbredden. Jeg gav mig derfor til at kaste sagerne i søen, som var overlagt med en stor masse tang, inde ved kanten, for at røverne ikke skulle finde dem. Derpå tog jeg Marie på mine arme, og løb alt hvad jeg kunne, eftersom jeg hørte alarm tæt ved gården, at trække sig nærmere efter os. Da jeg omtrent havde løbet en halv times tid med min kjære byrde, bemærkede jeg, at to røvere satte efter os med hver et gevær på nakken, og halede dygtig ind på os endskjøndt jeg løb, hvad mine kræfter formåede. Da de kom nærmere, skød den ene af røverne efter os, og sårede mig dybt i skulderen, der forårsagede mig en ubeskrivelig smerte, uden at jeg dog standsede et øjeblik. Men hvor glad blev jeg nu ikke, da vi kom inden for de første buske af skoven, der skjulte mig og Marie for røvernes blikke, som endnu ved hvert øjeblik nærmede sig på os. jeg lagde min tunge byrde ned på græsset, da vi var kommet ind i tykningen af skoven, og skar båndene over på hendes fødder, hvormed røverne havde bundet hende i båden. Da hun igjen havde fået sin fulde bevidsthed, forsøgte hun på at gå, hvilket også lykkedes nogenlunde godt og blev jo længere jo bedre med hende. I det samme faldt der tre skud lige uden for skoven, efter den kant, hvor røverne kom, hvorover Marie gav et højt skrig og faldt til jorden. Jeg havde lagt mig ned i græsset, da jeg var blevet så

udmattet af det store blodtab, som strømmevis randt ud af min skulder og var den anstrengelse, som jeg havde udvist med Marie. Hun satte sig ned ved min side, og græd for mig som et barn over de lidelser, som jeg måtte udstå alene for hendes skyld, da hun ellers som et rov var bleven tagen af røverne og ført bort fra hendes forældre og hjem og måske for sidste gang sagt hendes fødested farvel, hvor hun havde nydt så mange skønne glæder og fornøjelser.

Jeg lå endnu på jorden, som var meget våd, formedelst den stærke dug, som var falden om natten, og bevirkede på mig, at min skulder blev ganske ophovnet, og smertede mig overmåde meget. Nu begyndte dagslyset at bryde frem og purpurfarvede skyer svævede hen over himmelrummet, medens stemmer af tusinde fuglesange quidrede højt til deres skabers ære, uden at kunne yde mig den allermindste hjælp i mine lidelser. Marie græd og var rådvild over, hvad hun skulle gjøre, da i det samme buskene åbnede sig tæt bag ved os, og min fader tilligemed de to fremmede kom hen til os, da de havde hørt Maries gråd og sukke. Da min fader havde bemærket den tilstand, hvori jeg lå, blev han forskrækket, dog uden at tabe modet, idet han strax ville til at undersøge mit sår, men den sidste af mændene satte sig derimod, idet han rådede til, at bringe mig hjem, førend nogen undersøgelse gik for sig, thi ser de min gode mand, førend kuglen kan blive uddragen, må han først have klæderne af, og ingen kan dog forsvare, at afklæde Deres søn her under åben himmel. Min fader som indså rigtigheden af mandens tale lod sig alt gefalde, og bad den yngre af mændene, at følge sig hjem til vort hus, for at hente en bærebåre tilligemed lidt sengeklæder til at bære mig hjem på. De skyndte sig derfor alt hvad de kunne, og efter et øjeblik stod de atter hos os, med min moder, som trolig gik dem tilhånnde med at få mig op på båren, hvorefter de bar mig hjem, og lagde mig til sengs. Nu trak min fader kuglen ud af skulderen, hvorover jeg faldt i besvimelse uden at vide noget til mig selv. Da jeg igjen kom noget til mig selv, sad min moder alene ved sengen, da min fader tilligemed de to fremmede var gået ud i skoven for at se efter røverskonnerten. Jeg spurgte hende strax om Marie, hvorledes det var gået hende, da hun om morgenen var den første, som randt mig i tankerne, når jeg vågnede. Herpå svarede min moder, at Marie strax var kommen hjem, da min fader havde ledsaget hende på vejen tæt hen til herregården. Min moder bad mig derpå om at ligge stille, eftersom mine sår ikke så hurtig ville læge sig og tilligemed volde mig langt større smerte end ellers. Korte efter kom min fader tillige med de to mænd ind i stuen, hvor han fortalte mig, at røverskonnerten var gået under sejl, og stod nord efter, idet den tonedede flag ned ved Ørbyhage for at få lodsens ombord. Jeg lagde

dog ikke nøje mærke til, hvad min fader fortalte, da jeg allerede begyndte at føle en smertelig stikken i mit sår, som gik over til krampetrækninger i mit hele legeme. I denne nød tænkte jeg ofte på Marie og på den fortrolighed vi havde haft sammen, medens vi spadserede i skoven med hinanden hånd i hånd, og glædede os over den skønne natur, som vor herre skjænkede vor lille Årø. Jeg længtes meget efter, at hun skulle besøge mig, især da det var for hendes skyld, at jeg måtte lide så meget, men der kom ingen Marie, hvorfor jeg også foresatte mig, at hendes fader var årsagen deri, da han ikke engang undte hende at tale et ord med mig. Jeg havde allerede ligget 8 dage i sengen, uden at jeg dog sporede synderlig bedring, endskjøndt den ældste af mændene regelmæssig forbandt mit sår, da han var nogenlunde kyndig i lægekunsten. Han tillod mig, at tale så meget som muligt, hvorfor jeg også gjorde min moder mangfoldige spørgsmål, både om det ene eller andet, som jeg fandt på. Faldt tiden mig noget lang, bad jeg hende gjerne om at tage mig en bog, hvori jeg da læste mange smukke historier, som især fornøje mig meget under mine lidelser. Da jeg i 14 dage havde ligget således, kom jeg mig så meget at kunne være oppe den længste tid af dagen og efter fire ugers forløb var min skulder fuldkommen helbredt, hvorfor jeg også hjerteligen takkede den ældste af mændene for hans trolige omsorg med mig. Nu begyndte jeg igjen, at gøre lange spadsereture tæt hen til herregården, for om muligt at få et glimt at se af Marie, men min umage var stedse forgjæves, og uden held. En dag, som jeg gik forbi gården, stod Hr. Horn i havelågen, og jeg blev ham ikke var, førend jeg var tæt i nærheden af ham. Jeg lod, i det jeg tog til hatten, som om jeg ville gå videre, men jeg blev standset af ham med de ord: Hør Frederik er det ikke tilladt, at spørge dig om et par ord angående en vigtig sag. Den dag røverskonnerten kom i vigen og overfaldt min gård, var han og hans fader da ikke lods ombord? Jo hr. Horn! Nu! Det er altså eder jeg kan takke for, at mit sølvtøj er bleven bortranet, tillige med 2000 rd. af disse smukke folk. Hils han sin fader og sig, at om en kort tid må I holde eder rejsefærdige til at forlade min jord, thi jeg kan tænke, at du og din fader har stået i ledtog med røverne og ranet mine penge. Min datter skulle ligeledes være tagen bort fra min næste, uden at jeg en gang vidste så meget, som det mindste derom. Ikke sandt Hr. horn! Var mit korte svar, endskjøndt jeg med sandhed kan sige, at have jeg ikke været, var Deres datter måske for sidste gang bleven ført bort fra Årø og hendes hjem. Hold han sin mund, råbte Hr. Horn, idet han truede efter mig med næven, og gå sin vej. Nej endnu ikke, da jeg først må berette Dem, at Deres penge og sølvtøj ligger i havet, der hvor røverne landede med deres båd, hvis de ikke igjen har fundet og taget det! Så! Er

han vis derpå? Ja, herre Horn! Godt! Vi får at se om et øjeblik han kan komme med ind i køkkenet og få lidt at spise, medens jeg henter et par af mine folk til at følge os. jeg fulgte ham da ind i køkkenet, hvor jeg blev opvartet med brød og vin, på en omhyggelig måde, medens jeg så mig rundt omkring efter Marie uden dog at kunne opdage hende. Kort efter kom Hr. Horn med Maries kjæreste (Hr. Dreier), hvorved vi strax gav os ned til landingsstedet, for at søge efter sølvtøjet. Her var jeg så heldig at finde alt, med undtagelse af et sølvbæger, der var udskyllet med vandet. Nu kunne jeg tydelig se, at det opklaredes i Hr. Horns ansigt, så at han enogså ytrede, at det var slemt, at han havde behandlet mig så hårdt, uden den allermindste grund. Hvis du derfor ønsker det Frederik kan du blive og spise til middag hos os, om en times tid. Jeg vil hermed bevise dig den ære, at du skal spise ved mit eget bord, som endnu kun få har nydt af dig, som dine lige. Nu begave vi os på vejen hjemefter herregården, medens Horn og Dreier var indviklet i en ivrig samtale om røverskonnerten. Jeg lyttede nøje til ordene, da i det samme Hr. Horn ytrede, at jeg og min fader dog havde handlet som redelige folk, tværtimod hans mening, hvorfor han vil skjænke mig en lille belønning for min umage. Da vi kom hen til herregården med pengene og sølvtøjet, bød Hr. Horn mig venlig med ind i sin egen stue for at blive og spise til middag om et øjeblik. Jeg tog til takke på en høflig måde, idet jeg fulgte dem ind i stuen, ved siden af køkkenet. Her anviste Hr. Horn mig et sæde, hvorpå jeg satte mig ned. Efter et øjeblik tog han atter til orde, om jeg ikke havde i sinde at lære noget, da han ellers nok ville understøtte mig efter bedste evne. For det første har jeg tiltænkt dig disse penge sagde Hr. Horn, idet han overrakte mig fire guldstykker, som en lille foræring, for min ulejlighed. Jeg vægrede mig dog på det nøjagtigste, idet jeg undskyldte med, at jeg for hærværende tid havde penge nok til mit behov.

Kort efter satte vi os til bords, og begyndte allerede at spise, da i det samme Marie og hendes moder kom til, for at servere maden omkring. Da hun blev mig vaar, skiftede hun en ansigtsfarve, der gik over til bleghed i sammenligning med et dødt menneskes. En vemodig sindsstemning overfaldt mig, idet jeg tænkte tilbage på den søde forsvundne tid, da jeg og Marie var hinanden alt med vor ganske sjæl og legeme. Af mig vil de dage aldrig forglemmes, da erindringen stedse med fornyet styrke, vender tilbage i mit sind, ved hver gang jeg ser Marie, eller betræder de steder i skoven, hvor vi så ofte spadserede sammen under en munter samtale. Jeg elsker hende endnu, endskjøndt jeg med fuld overbevisning ved, at hun aldrig vil komme til at tilhøre mig, men dog skal min kjærlighed til hende, første endes med mit sidste pulseslag. Jeg ved, at hun tilhører en anden,

mod hendes villie, som Hr. Horn vil binde hende til, dog, ved jeg med sikkerhed, at han ikke har Maries kjærlighed, hvorfor jeg også tænker, at han om en kortere eller længere tid, vil forråde sig selv og overbevise hende om hans rette sindelag, som vistnok kun er lutter hykleri og indbildning. Ovenstående sætning vil forholde sig med efterfølgende, hvorfor jeg igjen går videre.

Efter måltidet opkom en samtale, om den forestående krig med Sverrig, som var brudt ud for nogen tid siden. Hr. Dreier ytrede sin glæde over, at han ikke var værnepligtig og turde altså ikke gjøre krigstjeneste som soldat, men kunne smukt blive hjemme i sin rede. Dette tog Hr. Horn unådig op, idet han ytrede at dersom alle var af den mening, så det ilde ud for Danmark. Pater Anselm gav og sin skjærv med til samtalen og ytrede som svar på Hr. Dreiers tale følgende ord: At det var godt for dem som ere af en flegmatisk natur, at de i sit gode mag kan se på sit fædrelands ødelæggelse, uden at bekymre sig det mindste derom, når hans ejendom kun kan blive skånet. Vel er jeg over de fyrretyve Hr. Dreier, men trods min alderdom skal dog min sabel ikke komme til at ruste i skeden, thi De skal vide, at det ikke er første gang, at jeg har set en fjende stivt i øjnene på mine felttog. Hr. Dreier bed sig i læben dog uden at sige et ord. Pater Anselm henvendte sig derpå til mig med de ord, om jeg ikke agtede at følge ham, dersom svensken skulle besøge os her på Aarø? Jeg gav mit samtykker heri, idet jeg ytrede, at jeg også nok havde lyst til at byde svensken velkommen, endskjøndt jeg dog ikke agtede, at tage tjeneste i regelmæssige tropper, men selv at leje mig nogle mænd for, at forsvare vor ø. Ei! Ei! Du må altså have penge, udbrød Hr. Horn, idet han satte store øjne. Ja, nogle har jeg og ikke så lidt, thi De skal vide, at vi plyndrede røverskonnerten, førend vi forlod den, og efter min faders mening beløber summen sig til 20.000 dukater, som han har overladt mig til samme brug. Ei! Ei! Du er altså ejer af så meget, og på denne måde har du altså let ved at afslå det par skilling, som jeg bød dig, for din ulejlighed.

Hør Marie! Tag og skjænk os hver et glas vin, vi vil drikke på fremtidens lykke i forestående krig, hvorved han måske kan fortjene sig et navn, som resten aner mig, thi han er ikke forknyt. Han er tilligemed godt lært, både i regning, skrivning og læsning, som han kan takke den omgang for, han havde med Marie, ved deres undervisning P. Anselm.

Ja svarede Anselm, han har bedre hoved en de fleste jeg kender af hans stand. Men lad os nu klinke, sagde Hr. Horn, idet han hævede glasset op til munden og udtømte det. Vi andre fulgte snart hans eksempel, idet vi ligeledes uddrak vore glas, under ønske om hinandens velgående og lykke.

Lad mig nu vide, når du rejser, sagde P. Anselm, thi du kan da gjøre regning på mig som din stabsofficer, da jeg også nok har lyst til at gjøre, hvad er står i min magt for at frelse vores ø, hvis svensken kommer. -----

Nu rejste jeg mig op af stolen og takkede ærbødigt for middagsmad, og gik glad hjem. Da jeg kom ind i min faders hus, sad de to fremmede herrer rejsefærdige med tornistrene på ryggen. Min fadder havde ofte spurgt dem om, hvem de egentlig vare, men de havde stedse søgt at undgå hans spørgsmål ved at fremføre en anden samtale om forskellige ting. – Nu da de stod færdige til at tage afsked med os, gjorde min fader dem atter spørgsmålet og erfarede nu at den ældste, det som efterfølger.

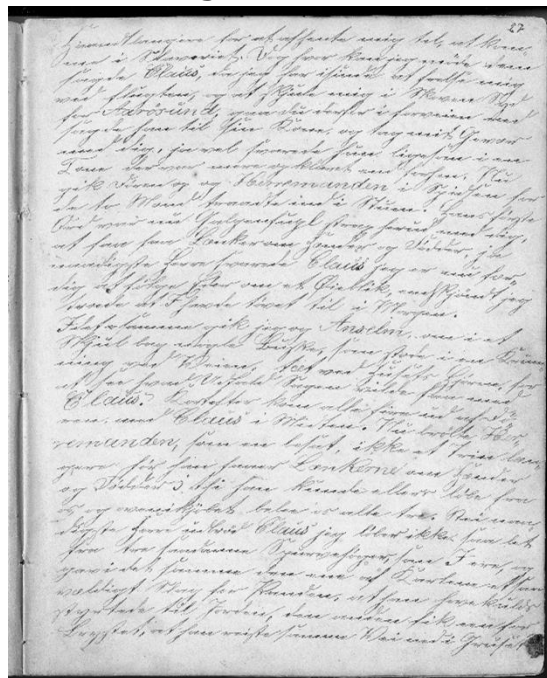
Vi er svenskere, og begge to fødte af velhavende forældre i Gothenborg. Engang, som vi i fællesskab var ude på en lysttour nede ved Culen, bemærkede vi en stor hob mennesker på strandbredden, vi ilede did for at se hvem folkene vare, enskjøndt vi dog anede, at det måtte være søfolk som var roet iland for morskab, da et skib netop lå til ankers lidt ude i Kattegattet. Her blev vi pludselig tagen til fange, og derpå bragt ud på skibet i forvaring. Nu troede vi forvist, at vor sidste time var slået, da vi nu først opdagede, at det var sørøvere, og, som sådanne blodtørstige og uden medlidenhed, men skjæbnen vendte sig om, ligesom strømmen, idet vi blev frelste af Eder i Vigen. På denne måde er vi ankommen her.

Den unge mand tog mig hjertelig i hånden og sagde, hvis jeg nogen tid skulle komme til at behøve hans hjælp, så han med glæde, at jeg henvendte mig til ham, og skulle ikke komme forgjæves om Danmark og Sverrig end lå i krig sammen. Da de ingen rejsepenge havde, måtte min fader forstrække dem dermed, hvorpå vi sadte dem over til færgestedet og forlod hinanden med hjertelige ønsker om hverandres velgående og lykke. Her erfarede vi af nogle mænd, at krigen allerede var brudt ud, da Karl den tiende, som dengang stod med sine hæere i Polen, havde sluttet fred der, og nu gået over Elben ind i Holsten og Slesvig. Da vi kom hjem, gik jeg samme dag hen til P. Anselm, for at rådslå med ham, om hvorledes vi skulle få folk at leje på egen sold, da det allerede var på tiden, at få begyndt dermed. Anselm rådede til, såsnart som muligt, at gå over til det slesvigske for at hverve mænd, thi sagde han, er svenskerne før i Holsten, vil vi have dem her om et par uger, og har vi da ikke alting i sin orden, vil vore planer vistnok gå tilgrunde. Vi besluttede derfor samtligen, om et par dage, at begive os ud på hververiet, for om muligt at tilveje bringe os halvtredsindstyve mænd, af ugifte karle. Imellemtiden havde vi travlt med at skaffe våben, da vi ikkuns havde otte stykker geværer, som vi tog fra røverskonnerten, dengang vi lodsede den ind ad Vigen. Men ved flittig

bestræbelse, fik vi dem dog tilvejebragt tilligemed en stor masse kugler og krudt, som jeg og Anselm forskaffede os ved at sende et bud til Assens.

Nu begav vi os en dag ud på hververiet, hen efter omegnen ved Haderslev. Undervejs gik vi ind til en mand, som boede i et lidet hus ved siden af vejen hinsides Øsby, for at bede om lidt vand at drikke. Inde i huset herskede den dybeste stilhed, og alt så net og renligt ud, skjønt fattigdom var dets hele lod, da manden stod i forlappede klæder, og konen så forgrædt ud. Anselm rettede et spørgsmål til manden, og erfarede af ham, at han var kommet for skade at skyde en hjort, og derfor af godsejeren dømt til, at dandse fire år i slaveriet, nøden havde tvungen ham dertil, da han ingen arbejde kunne erholde nogensteds. Jeg spurgte ham, hvad han tidligere havde været og erfoer nu, at han, som underofficer havde gjort flere felttog bådte i tydsk og fransk tjeneste, og havde fra begge steder erholdt gode beviser, bådte for tapperhed og opførsel. Hør min ven! Gjentog jeg, jeg vil påtage mig, at skaffe dig ansættelse igjen som soldat, hvis de da skulle have lyst dertil, og til den ende kan de rejse endnu førend det bliver aften. Jeg tager dem på ordet, råbte manden, idet hans ansigt oplaredes, men min kone har intet at leve af, da jeg ikke engang er ejer af så meget som to skilling. Tag han hans kone og bagage med, da jeg har brug for Eder begge.

I vor samtale blev vi afbrudt af en vogn, som kom kjøendes. Aldrig så snart Blev Claus (så hed manden) den vaer, førend han råbte: det er ude med mig, thi nu kommer herremanden og to af hans håndlangere, for at afhente mig til at komme i slaveriet. Dog, hvor kan jeg møde dem, sagde Claus, da jeg har isinds at frelse mig ved flugten, og at skille mig i skoven syd for Årøsund. Gå du derfor i forvejen ned, sagde han til sin kone, og tag mit gevær med sig. Javel, svarede hun ligesom i en tone, der var mere afklaret en forhen. Nu gik døren op, og herremanden i spidsen for de to mænd trådte ind i stuen. Hans første ord var nu: Galgenfugl! Straks herud med dig, at få lænker om hænder og fødder, ja nådigste herre, svarede Claus. Jeg er nu færdig at følge Eder om et øjeblik, enskjøndt jeg troede, at I havde tøvet til i morgen.

I det samme gik jeg og Anselm om i et skjul bag nogle buske, som stod i en krumning ved vejen, tæt ved husets hjørne for at se, hvad udfald sagen ville få med Claus. Kort efter kom alle fire ud ad døren med Claus i midten. Nu brølte herremanden, som en besat: Ikke et trin længere, før han har lænker om hænder og fødder, thi han kunne ellers løbe fra os og oven i købet bele os alle tre. Nej nådigste herre udbrød Claus, jeg løber ikke så let fra tre sådanne spurvehøge, som I ere, og gav i det samme den ene af karlene et sådant slag for panden, at han hovedkulds styrtede til jorden. Den anden fik en for brystet, at han rejste samme vej ned i gruset. Nu greb han herremanden i brystet med de ord: Hør min ven, hvis de ikke øjeblikkelig forføjer dem bort med deres vogn og karle, kommer de samme vej ned i gruset, som deres håndlangere, ved han det! Ja, brummede herremanden, idet han ilede hen efter vognen for at gribe efter tømmerne. Dog endnu har jeg et par ord at tale med dem om, udbrød Claus, idet han løb hen og greb pidsken, som herremanden just ville til at tage i hånden. Da jeg nu først seer, at de til god lykke har deres signete hos dem, må jeg udbede mig et lidet bevis over, at jeg ikke har skudt hjorten, men at de nu har funden den rette gjerningsmand, nemlig deres egen søn. Herremanden stod, som lynslagen, men måtte adlyde formedelst den hårde skjæbne, der ellers ville vente ham af Claus. Beviset udstede han derfor i Clauses tegnebog, som denne altid bar hos sig, en vane fra hans krigerliv. Herremaden var næsten ikke istand til at sige op på vognen af bestyrtelse, thi han indså godt, at nu var hævnens, som ellers brændte i hans hjerte, ganske berøvet ham, og mest tænderskjærende var det, at se Claus syngende at bestræde sit hus ganske frikjendt fra den ham ellers tiltænkte straf. Nu kørte herremanden og karlene bort, og efter et kvarterstid havde vi ganske tabt dem af syne ved en tyk tåges optrækning efter den kant, hvor vognen rullede afsted.

Nu rejste jeg og Anselm os fra vort kolde leje bag hasselbuskene og begav os ind i huset til Claus, som just var i færd med, at pakke sengeklæder og lignende tøj sammen, for så hurtigt som muligt, at komme afsted fra huset. Vi roste hans snildhed og styrke, og glædede os meget over, at få en så tapper mand under vor anførsel. Nu sagde vi Claus det sted, han kunne møde os, når vi kom fra hververiet og gik derpå vor vej hen efter Haderslev.

Claus var imidlertid kommet ned til Årøsund, hvor han traf sin kone inde i gæstgiverstuen. Han bestilte straks spise til sig selv og kone, og lod sig maden smage vel, da de var blevne mødige over den store anstrengelse de havde udstået. Under måltidet kom en mand ridende i fuld firspring på

en af sved og skum bedækket hest, lige op til vinduerne, steg hurtig af, og gik ind til kromanden, som netop var gået ind i et andet værelse lige ved siden af Claus og hans kone, Claus, som tænkte, at det var en koureer, hvorefter der i nærværende tid kom mange, brød sig ikke videre derom, men hans kone anede dog noget derover, da hun tydelig kunne høre, at den fremmede sagde til kromanden: Se at holde ham op til i aften, han skal da nok blive hentet af herremanden fra Olufskjær, hvem han har spillet et puds, der fortjener en hård straf.

Det fortalte hun straks til Claus, som blot smålo deraf, idet han bad konen, med hensyn til sligt, at lade ham selv råde derfor, da skoven syd for Årøsund var tilstrækkelig nok til at skjule sig for ham, men føjede han til, da jeg nu om et øjeblik har en vigtig sag at afgjøre med en gammel prøvet ven, beder jeg dig kone at forlade vort værelse så længe samtalen forestår, da alt angående denne passaire må føres i enrum.

Konen adlød mandens opfordring og forlod stuen, idet hun hørte ham sige til en nyankommen: Min ven! Se kun til at skynde dig alt, hvad du formår, vi vil da få en spas uden lige denne aften, som herre af Olufskjær ikke med lethed vil kunne undløbe sig af hænde.

Manden forlod derpå stuen. Med en hurtighed som hjortens, ilede han afsted til den nærmest liggende by ved Årøsund. Hans ansigtstræk vidnede om en hemmelig vigtighed, tilmed strålede hans øjne af glæde, som havde han ilet en skat imøde, der kunne gøre ham til en af jordens lykkeligste børn.

Claus sad imidlertid hensunken i dybe betragtninger på en bænk i gjæstgiverstuen, da det pludselig raslede ved døren, og kromanden trådte ind. Det var en høj, velskabt mand. En vadmelsfrakke skjulte hans ranke legeme, og dog hans ansigt ret ligesom overtrukket med en mørk tåge, der lagde en grund til mistanke hos den eftertænksomme Claus.

Kromanden rettede et par spørgsmål til ham angående hans herkomst og omstændigheder, samt om han agtede sig til Fyn denne dag, da det allerede lakkede mod aften? Ja vist så! Svarede Claus, men vil du eller nogen anden kan lægge hindringer der i vejen, når jeg betaler?

Hum! Hm! Sagde kromanden, men vejret! Vejret! Råbte Claus, det er blikstille! Ja, mumlede den listige kromand, alt kan snart forandre sig! Vel sandt, svarede Claus, det har jeg allerede erfaret, på dit mørke ansigt, som er bleven forvandlet til bleghed. Nå nå! Sagde kromanden, lad det nu være godt, og ville I min ven din kone og børnene blive her i nat, ligge I frit og

uden at betale det mindste. Ja, svarede Claus, derpå går jeg villig ind, thi min anelse siger mig, der er endnu en knude at løse, førend jeg forlader Årøsund.

Med hververiet i Haderslev gik det kun dårligt med os, da vi ikke fik en eneste mand, thi alt det unge mandskab var allerede opbudt til krigstjeneste. Vi måtte således gå hjem med en aldeles uforrettet sag. Da vi nærmede os Årøsund, var det i mørkningen. Solen havde allerede tilkastet os de sidste stråler, og med mathed var at månens dunkle skjær lyste ned til os gennem de hele træers kroner. Da hørtes pludselig en forundringsværdig alarm, stemmer og råb var blandet i et, tilligemed en tordenrøst, som overdøvede alle de andre. Vi overtlyede os straks om, at der var slagsmål, da en stemme pludselig skingrede gennem luften med de ord: Mine venner! Nu er alting klar, hvorfor jeg kun til slutning beder Eder at indsamle vor behørlige løn hos den tyran fra O.K. (Olufskjær) og hans folk, og føjede stemmen til efter en pause: Som I selv ved, bliver det i alt 40 rigsdaler til at dele mellem os, endskjøndt jeg rigtignok indser, at det for vor umage og besværlighed er en ringe løn, men lad gå. Hævn har vi dog funden over herremanden. Ved vor stedse sagte vandring var vi kommet mængden så nær, at vi let erfarede, hvad der forestod, endskjøndt den for nylig vedvarende støj og råb havde lagt sig og gået over til en sagte indvortes tale mellem de daværende folk. Pludselig sniger en lille karl sig bort fra mængden mod os. Hans ansigtstræk syntes at stråle af glæde, og det hele udvortes var af rank skikkelse, pludselig standsede han sine fjed, idet hans læber udtrykkede de ord: Vær velkommen. Det var vor allerede hvervede mand, snilde Claus, af hvis fortælling vi erfarede hans strid med herremanden og en ytrende glæde over det heldige udfald, resultatet havde taget for ham. Vi roste hans snildhed, og idet Anselm lagde sin højre hånd på hans skulder, udbrød han med venlig stemme: Min dyrebare ven! Af dig selv har jeg forleden erfaret, hvilke krigerisk bestilling du har havt i din ungdom og tilligemed, også en levende kjærlighed til vort Danmark, og vort håb vil vistnok heller ikke deri skuffe os, at du igjen vil vise en tapper fremgang mod fjenden og som en ivrig forsvarer af fædrelandet.

Derpå bad Claus om at vide udfaldet af hververiet, og føjede han til, idet hans øjne hvilede på skoven i nærheden: hvis resultatet af Eders rejse er mislykkedes, som mig synes af enkelte grunde, vil jeg uden besværlighed anskaffe Eder de fornødne folk, som opfordres til denne tjeneste, og tilligemed er det mænd, som ikke skal rødme i ansigtet over at høre en kugle pibe forbi øret. I har derfor selv at vælge heri efter godtbefindende,

og hvis det er Eders ønske, som jeg håber, bede jeg Eder at tage dem i tjeneste straks, da en del af dem ellers vil være udsat for ulempe af herremanden, hvem de denne aften har behandlet lidt i min tjeneste. Gjerne! Gjerne! Udbrød jeg, endnu i aften må I se at komme til Årø, da svensken inden ugens udløb vil være her. Dog knuden er den, hvorledes vi I kommer derop, Anselm du indser vist ingen råd hertil, da alt må ske uden at ses af noget fremmed menneske? Stille! Stille! Ytrede Claus, idet hans tavshed forandredes til sagte latter. Her er gode råd dyre, og idet han blot udbad sig den frihed selv at sørge herfor, havde han allerede i tanken lagt planen hertil. Farvel! I morgen ses vi i skoven syd for Årø ved solens opgang, sagde Claus, idet han med let trav sprang afsted efter sine kammerater.

Vor hjemkomst over havet var meget smuk, dette var blank som spejlet, vildændernes rappen og fiskenes springen over vandfladen indgjød en smuk scene hos os. Ja kort sagt, det var os meget lettende på sjælen efter dagens besvær. Det tyktes os, at skaberen havde udløst de kolde efterårsdage med et yndigt fremspringende forår, der igjen opliver alt, som før var øde. Efter denne hehagelige sejlads landede vi ved Årø, hvor vi skiltes ad til videre hen.

Da jeg kom hjem til min faders hus, var alt stille som graven. Hanen forkyndte allerede, at det var over midnat, og utallige skarer af agerhøns hørtes at give lyd fra sig i det fjerne. Jeg ilede strax til sengs, hvor jeg under betragtninger henledtes til en rolig søvn, der vedvarende til sildig morgenstund. Efter at have spist frokost ilede jeg hurtig ud ad skoven, hvor jeg efter Clauses udsagn kunne finde ham og folkene. I begyndelsen syntes alt at slå fejl for mig. Jeg formodede ikke med alt mit søgen at finde dem, hverken ved skoven eller ved udkanten. Er da min forventning skuffet, tænkte jeg, mon den ellers for mig så trofaste Claus at synes, har været en bedrager for at undfly herrens straf? Eller måske han endnu ingen lejlighed har fundet til at kommer herop? Disse og lignede tanker gennemkrydsede i hast hovedet på mig, så at der ligesom fulgte en bange anelse efter. Dog, jeg opgiver ikke håbet for tankers skyld, tænkt jeg atter og ville på ny til at gennemsøge skoven fra ende til anden, da jeg pludselig mindedes et sted, hvor jeg endnu ikke havde været, nemlig i dalen. Dannedal, som jeg allerede har gjort min læser opmærksom på, var omgivet af vældige træer, der for det meste bestod af ege og bøge, og tilligemed også skilt fra den øvrige skov ved en bæk, der havde sit løb lige nord for dalen. Jeg ilede flux, hvad jeg formåede did, hvor mit håb syntes at fange lidt næring, og virkelig til min store glæde, så jeg mig heller ikke

skuffet heri, da mand ved mand lå udstrakt på jorden, og fængslet af dødens broder søvnen. Pludselig sprang en lille karl ud fra et træ, ledsaget af to smukke drenge, hans ranke skabning overtlydede sig strax om, at det var Claus, med de tvende børn han havde, og deri tog jeg ikke fejl, thi da han var kommen nærmere, genkendte jeg tydelig hans ansigtstræk og idet han hilsende på soldatervis udbrød han med ord: se det nu, at hvad jeg lovede er bleven overholdt med folkene! Og tilligemed tør du heller ikke nære mindste mistanke om at noget menneskes øje med til hensyn til fremmede har set vor overfart her til Årø. Meget vel svarede jeg, alting er da i sin orden, enskjøndt det synes mig lidt upassende at lade folkene ligge således på den bare jord, de kunne let derved pådrage sig en sygdom, hvorved de ville være uduelige til at forrette tjeneste, som de skulle betræde hos mig. Claus syntes at drage disse ord med megen fasthed, og idet han trådte et skridt nærmere udbrød han: I forbindelse med de fleste af disse mænd har jeg i min ungdom foretaget flere felttog, og kan da med sandhed vide, at vi flere end ti gange har ligget under åben himmel om natten, endog i den barskeste fros. Jeg beder dem derfor endnu et øjeblik at lade dem forblive i deres stilling, medens jeg i korthed fortæller dem vor rejse herop til Årø. Jeg indvilligede heri, hvorpå Claus i hast fortalte følgende: Vor hemmelige tour herover er sket på en ulovlig måde, da vi ved at berøve en temmelig stor båd ved Årøsund er lykkedes os at komme herover til øens sydlige kyst, hvor den bedste lejlighed for ikke at blive opdaget, syntes at være, og tilligemed også fordi min angivelse forleden aften, måtte efterleves. Båden som atter stødtes fra land drev med vejret over imod Slesvigskysten og således uden tvivl atter komme i den rette ejers hænder. Efter dette foretagende lod jeg folkene lægge sig ned på jorden for at udhvile lidt efter deres anstrengelse. Jeg selv gik vagt, og efter min anskuelse syntes dette bedst for ikke at blive overraskede af nogen, enten fra havsiden eller skoven.

Nu må folkene vækkes, sagde Claus, og idet han gav et højt råb var alle mand på benene, men ytrede han atter i en tavs tone: har de min herre nogen bolig til så mange folk, da vi her er i alt 16 mennesker med min kone og børn? Jeg har opholdssted til over to hundrede, gjensvarede jeg på mandens spørgsmål, men bed nu folket skynde sig med at komme i quarter, da de uden tvivl er meget hungrige. Ah! Nå! Mumlede Claus, derfor opgiver man ikke ånden, jeg har før været udsat for megen hunger fomedelst min armod, og endda har jeg levet over 10 år under sådanne omstændigheder. Dog nu afsted alle mand, råbte han, hvorpå toget tog sin begyndelse efter opholdsstedet. Da vi nærmede os dette i skoven, ytrede han sin største forundring over, at han ingen hus bemærkede, jeg

gjorde ham opmærksom på, at det ikke var over jorden, men under, og kunne betragtes, som et slags hemmelig lønkammer, hvorpå torne øverst over jordskorpen udgjorde taget.

Nu kort at fortælle kom folket ned i boligen, hvor en usædvanlig tavshed begyndte at finde sted, idet de ligesom efter at beskue alt nøje, synes at være indelukt i et underjordisk fængsel, og adskilte fra den øvrige verdens omgang. Dog da flere lys blev tændte, syntes det ligesom at indkaste gladere miner af mændenes åsyn, der med velbehageligt smil tog dygtigt til sig af det fremsatte brød, ost og flæsk, tillige med en kande, hvis indhold rigtignok fik de stærke mænd til at blive svage og kigge temmelig lavt med hovederne.

Mine læsere ville måske forelægge det spørgsmål, hvorledes jeg er kommen i besiddelse af denne kjælder, da beder jeg for at erfare samme, at de vil tage hensyn til efterfølgende korte periode. På en spadseretur den 1. august faldt min vej tilfældigvis igjennem et lidet skovkratte ved den lille sø Øndam. Rundt om dammen var et tæt hegn af torne, der var så at sige ganske uigjennemtrængelige for noget menneske, hvorfor jeg heller ikke nogensinde havde undersøgt krattet. På ovennævnte spadseretur, besluttede jeg at efterse sagen noget nøjere, idet jeg på hænder og fødder søgte at krybe ind under tornenes vidtløftige udspring, indtil jeg standsedes af en stor eg, der hævede sig rank op mellem tornene. Men hvor forbavsedes jeg ikke, da en hel mængde mursten lå adspredte rundt omkring samme, og tilligemed dannet af en ganske særegen form, der hentydede til vor tidligste oldtid. Kort sagt! Ved den omtalte sag, entrede jeg mig ned, for at nå dens rod, og da det var lykkedes mig at komme såvidt, opdagede jeg til min største forbavselse, at jeg stod i en stor og udvidet kjælderrum, der trindt omkring var opmuret af brændte teglsten af samme slags, som allerede er omtalt. Ved nøjere at undersøge samme fandt jeg i et hjørne en tilhuggen sten, der klart overbeviste mig om, at dens ejere var fra hedenold, da en del runeskrift var afbilledet på denne og nøje anviste årstallet 602. Stenen stod i en oprejst stilling og var efter min anskuelse henved tre alen høj, og to alen bred. Den udgjorde en dørs tjeneste, thi da jeg satte ryggen imod, for om muligt at kunne skyde den op, bemærkede jeg at den gav efter og slog op, hvorpå jeg som en bold trillede ind i en anden større kjælderum hvor en dyb stilhed og mørke omgav mig.

Ved det pludselige fald, ned i den 10 alen dybere lønkammer var jeg henfalden i afmagt, så at en stund medgik, inden jeg vandt min fuldkomne bevisthed igjen. Det første, jeg søgte efter at finde, var en trappe, der førte

op, og på denne var jeg så heldig igjen at finde det øverste kammer med runestenen.

Hvor glad blev jeg nu ikke, da dagslyset atter viste sig for mig. Solen skinnede klart ned over Årøs gule marker, og den fiffige hare smuttede med lethed gennem skovens krat, kort sagt ! alt var som gjenfødt for mig, efter mit ophold i kjælderne, hvor kun mørke og tavshed omgav mig. Jeg kom herved til at tænke på de arme mennesker, der må sukke i fængsler, hvor dagslyset og den dejlige himmel er dem berøvet med alt andet på jorden, som ellers ville indgyde dem glæde i hjertet. Menneskene burde aldrig miste lyset, men hellere livet, der frier dem fra det skrækkelig fængsel, fra hvis døre deres klager lyde af fortvivlelse. Jeg kom snart hjem til min fader, hvem jeg straks berettede min nye opdagelse med få ord, idet jeg fortalt ham, hvorledes jeg krøb ind under tornene og kom ned i omtalte kjælder, og så frem, men mine ord og forestillinger hjalp mig intet. Det var, som at slå vand på en gås, der formedelst sit fedt ryster det af sig. Dog ved min indtrængenhed gav han tilsidst efter og fulgte mig med en blændlygte hen efter den lille indsø Øndam, hvor vi snart var skjult for verden og dens blikke. Snart stod vi nede i den første kjælder, hvor adskillige ting, isæt stentøj viste sig for os, der meget smukt stod opstablet i et hjørne af gemakket.

Efter at vi havde undersøgt det første rum, kom vi ved hjælp af lygtens klare skin lykkelig ind i det andet, hvor en endnu langt mere lysning om oldtiden lagde sig for dagen, idet hele partier af stenøxer stod smukt henlagte i runde kredse og udarbejdet med megen kunstfærdighed og smuk dannelse. Omtrent midt i salen stod et bord, uden tvivl udhuggen af en granitblok, der ved første berøring sank sammen af forrådnelse. Ruinernes beboere var altså fra hedenold, og siden den tid har jorden set mange slægter fremblomstre for igjen at uddød, for at give plads for nok en kommende generation.

Vi opdagede tilligemed i et værelse flere stendøre af samme form, som foranførte, der ligeledes ledte ind til andre kamre, der bestod af samme indretning som det tidligere. I et af disse værelser fandt vi andre gjenstande af sten, ligeledes henhørende til våben og husredskaber som f.eks. øxer, køller, lysestager og flere ting. Fra en af disse ovennævnte kjældere løb lange løngange, der så at sige var opmuret, som en hvælving og gik i forskellige retninger til nord, syd, øst og vest, og var henved i tusinde alen under jorden.

Da vi havde efterset alt nøje, begav vi os hjem, og glad over vor opdagelse, der kunne tjene til at skjule sig i for fjenden, når han kom over til Årø. Anselm, som endnu var ukyndig herom, gjorde jeg opmærksom på den hemmelige ruin, dog uden at Hr. Horn fik mindste kundskab om sagen, thi det måtte holdes skjult for ham, da han ellers i modsat tilfælde kunne bemægtige sig denne, og oven i købet bele os som nogle narre. Jeg og min fader søgte straks derpå den følgende dag, at få alt af vigtighed ind i den underjordiske ruin for at svensken, når han kom, ikke skulle berige sig ved fremmed gods fra vor hus. Vor pengekasse, som vi havde taget fra røverskonnerten, blev hensat i et ubetydeligt kammer, således, at den stod fri for vore folk, og for noget uvedkommende menneskes åsyn. Jeg må endnu gjøre mine læsere opmærksomme på en ting, nemlig dette: At opdagelsen af ruinerne foregik nogle dag førend hververiet i Haderslev.

Vore folk bestræbte sig hver dag på at opkaste skandser og andre forsvarsdele, som skulle betjene til at modsætte sig fjendens ankomst med, ifald det således skulle gå, og det blev også ganske udfaldet, som vi også senere skal se i historien. Ofte om aftenen, når jeg fandt det ensomt hjemme, opsøgte jeg ruinernes beboere, hvor Claus da især overøste mig med gamle sagn og fortællinger, idet han fremstillede dem som virkelige, og foreløbne tildragelser. Jeg som blev ganske nysgjerrig herover forelagde ham nogle spørgsmål, der for det meste grundede sig på oldtiden, om dens sæder og skikke, klædedragt og deslige dele, hvori Claus, som i ungdommen havde været en ivrig historieforsker, besvarede mig med en mængde af ord, som det ikke var mig muligt at huske. Blandt andet faldt talen engang om hans strid med herremanden af Olufskjær, hvori han havde tilkæmpet sig sejren, jeg som endnu ikke vidste meget om det sidste, bad Claus i korthed at fortælle samme, siden vi forlod hinanden ved hans hus lidt nord for Øsby. Han som ikke lod sig byde to gange, begyndte strax på fortællingen, dog først efter at være rykket et skridt nærmere, således: Jeg var lykkelig kommen til Årøsund med kone og barn, da jeg af kromandens list anede, at en snare var udsat for mig. Herremanden af Olufskjær havde bestukket ham til at opholde mig til den anden dag, da jeg så skulle blive afhentet af ham. Ved en ven fik jeg i hast sendt bud efter de fleste af disse folk, hvormed jeg da overfaldt herremanden og hans folk, som måtte betale for hver enkelt slag i tamp i rdl. Således gik afairen for sig, og jeg selv tænker mig, har de og Anselm været øjenvidne hertil, da jeg bemærkede Eder i nærheden af os, ikke sandt Frederik! Jeg gjensvarede med et nej, at vi blot havde hørt alarmen, men ikke set slagsmålet, da er det også ligemeget gjenmælede Claus, nu har de forklaringen deraf.

Jeg og Anselm søgte at få alt, hvad der angik våben, redskaber og ammunition istand som geværer, kugler og krudt, dog havde vi allerede en lille oplage, indkjøbt fra Assens, der var indbragt i ruinen indtil videre hen. Under sådanne tilvejebringelser og omstændigheder var omtrent en 4 uger henrunden, og de svenske soldater begyndte alt at lade sig ses ved Årøsund. I kun små skarer, men dog manglede vi endnu mange folk til at kunne imodsætte sig disse, da vore mænd kun beløb sig til 13 i tallet. Claus, som jeg en dag taledes med desangående, ytrede sin fornøjelse, at forskaffe mig 50 karle endnu, af samme slags, som de andre. Jeg burde blot overlade ham en båd og sex mand til hans brug. Alt blev nøje tilstået heri, da kugler og krudt med meget andet overgaves til hans tjeneste. Næste dag, da han alt var borte, begav jeg mig på vej hen til herregården for at tale med Anselm. Han var just på sin egen stue, da jeg kom ind, og noget fordybet i mørke tanker over flere dele han havde eftersporet forløben aften, som siden skal blive mine læsere fremgt. Vi havde en vigtig sag at afgjøre med hinanden angående vore folk og pengesager. Jeg rettede flere spørgsmål til ham uden at han dem besvaret, thi de hemmelige grublerier han havde i hovedet tillod ham ikke at tænke på andet end dette. Jeg ville sige ham farvel for denne gang, og oppebie med min sag til en anden dag ved bedre lejlighed, da hans tungebånd ligesom brast med en sagte nynnen. Nu gennemdrøftede vi planen meget nøje, både hvad det ene og andet angik, så at hele to timer bortrandt, førend vi var færdig dermed. Da jeg ville til at gå hjem, var det allerede begyndt at mørkne, solen var nedgangen over horisontens stribede hvælving, medens tågesløret havde rejst sig over havet ligesom for at spærre vore øjne syn at Slesvig kystens skovrige bredder. Just som jeg ville fjerne mig, hørtes en levende geværskydning ovre ved Årøsund. Knald afløste knald så et ligesom hele naturen ad denne kant syntes at være i oprør. Alle folk i herregården løb ud for at erfare, hvad skydningen havde at betyde. Hr. Horn med frue, Marie og svigersønnen, ja kort sagt hver sjæl i gården kom til. Synet af Marie fik blodet i mine årer til at koge. Jeg elskede hende endnu af mit hjertes dybeste grund, endskjøndt mine anelse sagde mig, du elsker forgjæves. Hr. Horn ønskede gjerne at vide, hvad skydningen havde at betyde, idet han rettede et par spørgsmål til Anselm, dog at afholde noget yderligt svar derpå. Færgefolkene har dog handlet ilde i at lade fartøjerne ligge i havnen, udbrød Horn efter en pause. Vi kan nu hvert øjeblik vente svensken herop at fratage os vor ejendom og midler, ja måske ovenikjøbet endog slå os ihjel. Frederik! Jeg mente ellers, at du ville beskytte Årø med soldater på egen sold, men som jeg nu ser, blev det til

intet. Havde jeg set nogen fremgang i sagen, kan du være forsikret om min istand deri, men alt er nu forsildigt.

Danmarks undergang står måske for døren, og derfor er det tåbeligt ikke at sætte sig til modvæрге, som en dygtig forsvarer af fædrelandet.

Bum! Bum! Bum! Lød det ude fra et fartøj i sundet, som vi for øjeblikket kunne skimte sejlene af. Men hvad er det? Råbte Horn, idet han stirrede efter den sejlene jagt! Det er kanonskud! Vi får svenskerne herover endnu i aften, for at ødelægge os, jeg gav meget til, at jeg vidste med overbevisning, hvad skydningen betyder i Årøsund. Det kan jeg godt overtøde dem om Hr. Horn ytrede Anselm med kold stemme, idet han så på Hr. Dreier, der havde sneget sig lidt nærmere, siden de så gerne ønsker at vide, hvad forklaringen heraf er, må jeg gjøre dem opmærksom på, at det uden mindste tvivl er vore folk, der har taget færgefartøjerne fra svenskerne, en plan som jeg og Frederik for nogle dage siden overlagde med hinanden. Hvad for noget! råbet Hr. Horn, idet hans ansigt oplkaredes, færgefartøjerne! De Hr. Anselm, har ikke en gang ytret så meget, som et ord derom til mig, skjød de ganske vist ved, at jeg gerne gad høre sligt, og med glæde havde skjænket til foretøgenet efter formue. Men hvad er det! Det er sang! Folkene på jagten er lystige over det heldige udfald med svensken, udbrød Horn atter, da et lydeligt syngen lod sig høre fra fartøjet. Imidlertid råbtes fra denne: Klar til at vende jagt agter, hold dig i mit kølvand norden om Årø ind ad Østerviig. Pludselig skimtede vi tillige med også et andet fartøj på havets overflade at styre samme kurs som første. Nordøst efter nyanførte sted.

Hr. Horn bød mig og Anselm ind i sin egen stue, hvor vi strax måtte fortælle alt angående hververiet af vore folk, dog ytrede vi ikke et ord om det hemmelig opholdssted disse havde til bolig af foranførte grund tilbage i historien. Efter at vi havde nydt af spise, hvad behørigt var, udtømte vi ovenpå hver tre glasse vin, under idelige lykønskninger i den forestående krig mod Sverrig. Jeg blev der til langt ud på aftenen, indtil en tjener ved navn Refsømark meldte mig, at en mand udenfor nødvendigvis måtte tale med mig strax, angåendes en vigtighed om adskillige ting. Lad ham komme ind, ytrede Horn, idet tjeneren sprang afsted efter manden. Efter at den indkomne med stiv holdning havde hilset på militærvis til alle sider, henvendte han sig til mig, angående det hverv, han havde påtaget sig i at tilvejebringe det øvrige mandskab, som vi manglede. Det har, vedblev han, lykkedes mig at forhverve sådanne mænd hvormed jeg i aften har frataget svenskerne færgefartøjerne, der nu ligger i Østerviig. Det var rigtignok en skrap dyset at modstå, da det blev fyret på os fra tre forskellige retninger

i nord, syd og vest for Årøsund, men at retirere var også alt for hånligt, endskjøndt den svenske salve har dræbt og såret vore folk. 4 kanoner 10 dusin geværer og 1 sæk penge er frugterne af vor sejer, endskjøndt jeg med rette hellere havde ønsket mig folkene ubeskadigede end dette gods. I det samme rejste manden sig op fra stolen og trådte et skridt nærmere til Hr. Horn, hvor han fremviste et dybt sår i hovedet, der ingjød os en bange anelse for hans liv, da det var ikke ubetydeligt ophovnet. Hr. Horn blev ikke lidet forskrækket derved, da han pludselig blev det dybe sår var, som gik langt ned i mandens hoved, men dog var han ikke af det slags folk, der tabte åndsnærværelsen, når det kniber. Han kaldte øjeblikkelig på Marie og bød hende med største omhu at forbinde manden. Da dette var sket tog Claus, som var denne, atter ordet, og bad Hr. Horn nådig om at tage sig af en mand, han havde frelst fra svenskerne denne aften. Han stod udenfor indhyllede i revne klæder, da fjenden har behandlet ham uanstændigt og meget hårdt.

Hr. Horn bad derfor Claus i korthed at fortælle angrebet på svensken ved Årøsund, men føjede han til: måske jeg falder dem besværlig med at tale formedelst deres lidelser i såret, der ganske berøver et menneske evnen fra at fremføre noget som dette. Mig! Ytrede Claus i en skarp tone, mener de, at jeg formedelst denne berøring af en kugle er ude af stand til at fortælle noget? Ingenlunde herre! Tro ikke at vi krigsfolk er så blødagtige, som de mener, eller lægge os til sengs for en ubetydelig sags skyld. Dette var, som en slags lovtale til Hr. Horn, da hans øjne blev store, og strålende, ret som om en guldperle var kastet deri, men dog uden at tage hensyn til sligt, fortalte Claus følgende korte periode.

Jeg behøver vel ikke at gjøre mine herrer opmærksomme på, hvorledes jeg har fået anskaffet det øvrige mandskab, som beløber sig til fyrretyve i tallet. Da må jeg for i korthed at udføre fortællingen gå hen til angrebet på svenskerne, som skete i aftenskumringen ved Årøsund. Da fjendtlige tropper var just i færd med at bringe flere sager ombord på færgefartøjerne, gav jeg ordre til vore folk at storme fjenderne på broen, hvor hovedstyrken efter min anskuelse synes at være. Dette blev også iværksat under en hurtig geværskydning fra vores side, og svenskerne, som ikke var belavede herpå, tog i hast flugten nordpå til skoven. I hast lykkedes det os at få fartøjerne i stand og under sejl enskjøndt svenskerne den ganske tid beskød os med geværkugler fra tre forskellige sider, som allerede er anført, og dræbte og sårede flere af vore folk. Således kom vi i besiddelse af færgefartøjerne, og som jeg håber vil mine herrer tro mig på ordet, at det er fuldkommen således, som jeg her har berettet. Ganske

ytrede Horn, vi indser godt sandheden deraf, da vi selv har været vidne til skydningen.

Imidlertid var den fremmede herre kommen ind i stuen, hvor alles øjne nysgerrigt henvendtes på ham, ret som et underværk for enhver blikke. Han så meget udmattet trindt omkring i stuen, hans klæder var revet i pjalter og fliger, så at han ligesom henhørte til armodstanden, der søgte at skjule sin elendighed. Hr. Horn så et øjeblik på manden med spejdende blikke, hans stirrende åsyn synes at genkjende ham, skjøndt han ikke var overbevist derom med fuldkommen sikkerhed. Ei! Ei! Det er herremanden af Olufskjær, råbte han omsider efter en pause! De er kommen til Årø min ven! Sid ned! Om jeg tør byde dem dette blandt os. Den fremmede var næsten istand til at svare derpå af udmattelse, da hans legeme skjælvede, og bevidstløs sank han sammen ned på gulvet. Men hvorledes råbte Horn, er manden død? Dog nej, han ånder endnu! Hjælp må straks tildeles ham inden det er for sildigt! Kom! Kom! Lad os bære ham ind i en varmere stue, at hans livskraft om muligt må vende tilbage til ham. Som sagt, så gjort! Herremanden af Olufskær blev lag i Horns bedste seng, hvor Marie samt fruene måtte overtage opvarningen med den syge. Hr. Horn kom atter med os ind i den forladte stue, hvor han på ny begyndte samtalen om vore folk og svenskerne. Det vil være slemt, når disse falder i svenskens hænder tilføjede han atter, da vil de uden lov og dom blive skudte, formedelst at de ikke bære kongens våbenmærke. Jeg vil derfor endnu ufortøvet i morgen afsende en stafette desangående, for at få disse ansatte, som kongelige tropper, og Claus som Captain for folkene. Claus lyttede nøje til hvert af Horns ord, idet han stedse havde øjnene henvendt på ham, ret ligesom katten på den af hullet fremkomne mus, for i samme øjeblik at gjøre en ende på dens liv. Heri må vi være dem takskyldig, udbrød han omsider, ifald de viser os den ære at tilvejebringe dette, dog må det ske i største hast, da beltet uden tvivl om en uges tid vi være tilfrosset, og svensken i stand til, uden både, at komme til Årø. Jeg må nu afsted til vore folk, da tiden ikke tillader mig at opholdes længere her genmælede Claus, og idet han rejste sig fra stolen takkede han ærbødig for selskab og ilede bort. Da han længst havde bortfjernet, sig begyndte Hr. Horn igjen på samtalen, idet han til ros for Claus skildrede erobringen af færgefartøjerne, som et dristigt foretagende med en så ringe styrke mod den langt overlegne skare af fjender, der anfaldt ham og folkene fra trede sider. Han har som ofte i det daglige liv siges, vistnok hjertet på det rette sted, da han efter min anskuelse er en dygtig og erfaren mand, der har vist sig ved flere lejligheder i forløbne dage.

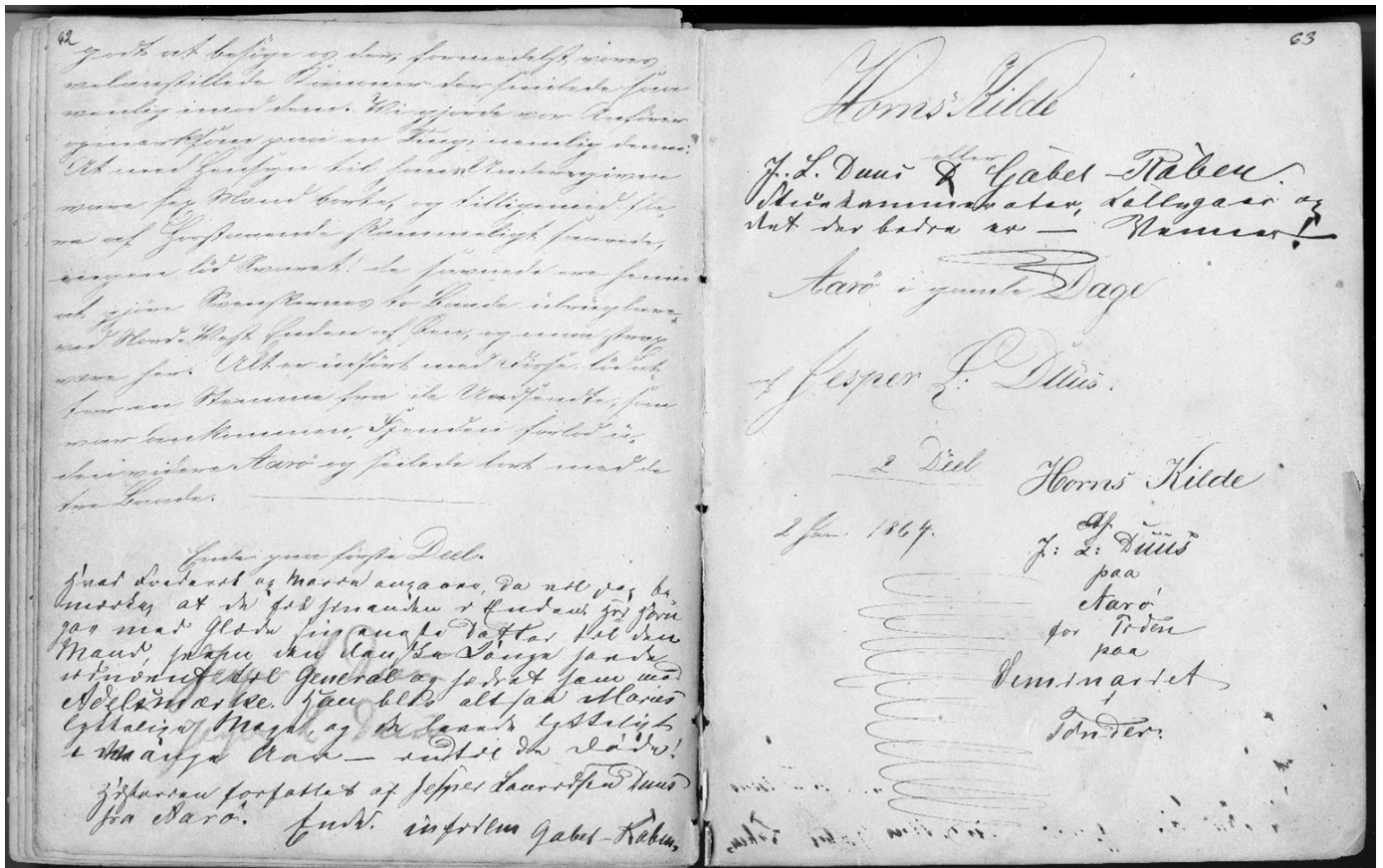
Imidlertid var det langt ud på aftenen, da jeg ville til at ile hjem. Horn og Anselm ledsagede mig ud af gården, hvor vi skiltes ad indtil videre. Jeg havde næppe fjernet mig 20 skridt fremad, førend en mand i hurtighed gik mig forbi. Hans ansigtstræk var mig ikke ubekjendt, enskjøndt mørket noget hindrede i, at tage nøjagtig kundskab i sagen, dog sluttede jeg så meget, at det måtte være Hr. Dreier, da han gik ind til herregården. Da jeg kom hjem til min faders, var midnatstimen alt bortrundet, månens svage skin oplyste vor hus` gamle vægge og spejlede sig tillige smukt i havets blanke skød. Pludselig stod et menneske for mig og gav anledning til, at jeg endnu en stund opholdtes fra at blive indhyllet mellem dynerne. Han berettede, at en båd med en mand udi var passeret dem i sundet og sejlet over til Årøsund, endskjøndt de herrer svenskere, *der*, havde deres ophold hos kromanden Wedersborg. Efter en times forløb var han atter på tilbagevej over veltet til Årø, hvor han steg i land og ilede efter herregården. De må nemlig min herre vide, at vi strax, da færgefartøjerne var i god behold østen for Årø, blev udsendte i vor patrol-jolle for at holde øje med svenskerne ved Årøsund. Jeg fik ved denne fortælling mine tanker henvendte på andet, da jeg strax anede en hemmelighed herunder, der var grundet på at ødelægge vor ø ved en skalk herfra Årø. Jeg skyndte mig atter tilbage til min gamle ven Anselm, hvem jeg strax forelagde min hemmelige vidende om båden. Han, som allerede forlængst havde erfaret dette, gav strax munden frit løb, idet han ytrede, at Hr. Dreier var en forræder og ægte landstryger, der spillede under dække med Danmarks fjender. Jeg har nu flere end to gange tre nætter været opholdt af sengen ene og alene for hans skyld, da han næsten udelukkende hver aften sejler over til svenskerne for at give dem kundskab om Årø.

Jeg bad derfor Anselm med hensyn til Dreier, at holde et vågent øje med ham, da han måske ellers ville spille os et puds på liv og død. Kulden tillod os nu ikke længer at tale sammen, hvorfor jeg i hast skyndte mig hjem og gik til sengs.

Næste morgen ved daggry stod Claus ved mit leje, han berettede mig, at svenskernes forposter stod langs hele kysten fra Årøsund og halvvejen til Råd hoved, da han ved stranden denne morgen havde erfaret dette, tilligemed at isen lå langt ud fra landet, så vi havde god udsigt til havlæg om få dage. Jeg er derfor kommen i anledning af vore folk, da vi må vide, om den begyndte skandse skal fuldføres nu eller siden, da svenskerne vistnok ikke vil besøge vor ø, førend havet er tilfrossen. Jeg gav hertil, efter min faders råd, mit samtykke, idet jeg befalede Claus at lade mændene fortsætte arbejdet ved fæstningsværkerne. Da han alt var

bortilet kom en anden med nye ordre: At fem store både for fulde sejl stod op efter Årø ned fra Brandsø og var formodentlige svenskere. Anselm, som gjorde opmærksom derpå, havde for længst set bådene og var just i færd med at lave sig til, for at gå ind til min faders i samme anledning. Om en time vil vi have dem, udbrød Anselm, og dog skal de være velkommen her hos os, især da vore sabler er slebne fortræffelige, og skarpe nok til at gøre en svensker til to. Dog nu må vi skynde os at få færgefartøjerne bragte om til skandsningsværkerne ved skoven, da alt må være i stand til at tage mod vor uventede gæst, der måske håber at kunne berige sig ved vore midler og gods. Dette blev også strax iværksat, da Claus på vor opfordring skyndte sig med at lette anker og få sejlene hissede på fartøjerne, hvorpå disse i skummende fart gled hen over havets vover efter vor opførte skandse. Her lod han atter folket på sin befaling ankeret falde imedens de hvide sejl skraldrede mod masten ligesom for at løsrive sig og fly. Kanonerne som Claus havde erobret fra svenskerne ved Årøsund blev henbragte på skandsen og er satte i behørig orden, hvorpå vi også med hensyn til det mindste skyts fik alt istand, så at fjenden dog ikke skulle finde os tomhændet og uden forsvarsmidler. Imidlertid var bådene kommet nærmere og nærmere, da der blæste en fortræffelig bør af nordlig vind, men hvad mærkeligt, der især tildrog sig vor opmærksomhed med hensyn til disse, at kun tre af bådene nu vare tilsyneladende ved nordøst enden af Årø, og de var ligesom forsvundne for vore øjne af havets overfalde. Her vil de måske bruge list? ytrede Anselm, da svenskerne uden mindste tvivl, fra disse er landet nordpå øen ved herregården og agter således at falde os i ryggen, medens mandskabet fra de tre både skulle angribe os på forsiden, at vi på denne måde kunne blive indesluttede mellem en dobbelt ild og ødelægges. Vi må derfor se at bruge største forsigtighed i ikke at overile os og falde i svenske hænder, hvor den visse død da ville være vor eneste lod, på grund af fremførte tidligere i historien. Hvilken skjæbne har da fjenden at vente Anselm? råbte Claus. Mon ikke galgen? Jeg mener jo! Thi de herrer svenskere kan være overbevist derom, hvis de skulle udføre sligt mod os. Javist gjenmælede atter en alvorlig stemme. Årø vil komme til at gjemme de fjenders ben, der udøver sådan handling her. Imidlertid syntes det mådeligst at undersøge forholdet til de landede svenskere nord på øen, i hvilket øjemed anføreren den snedige Claus blev udsendt og havde det velbehagelige smil, at se sig ledsaget af tredive krigere, som han selv, uforsagte til det sidste. Dog forsigtighed i foretagendet, råbte Anselm efter den bortilende skare, der alt var forsvundet i skoven. De tre både var imidlertid komne i nærheden af fæstningsværkerne, hvor deres mandskabers blikke især henvendte sig på

færgefætøjerne. Dog vor skandse hindrede i nogen plyndring på disse, da svenskerne af frygt for et bombardement handlede rådeligst i at lade slig en tanke fare og strax at holde af tilbage øster på. Til samme tid begyndte en frygtelig geværskydning inde i skoven, knald afløste knald! Så at træerne rystede og blandede stemmer af hurraråb hørtes at give ecko i det fjerne. Denne operation af geværskud blev ved hvert øjeblik lydeligere end førhen, da de fleste af skuddene nu faldt lige tæt bag os, hveraf sluttede vi, at Claus ikke har kunnet holde stand med sin lille skare, mod den langt overlegne styrke af fjender, der måske hovedkulds var angreben ham, fra flere forskellige sider. Imidlertid åbnedes krattet ved vor skandse, og en mand af de tredive udsendte meldte forlængst svenskernes retirade øster på efter de ilandgåede fjender fra de tre både. Hvad for noget, råbte Anselm? Flygtet, javist gjenmælede atter manden, idet han forsvandt mellem krattet for at løbe tilbage til sine kammerater, der var skjulte for vore blikke i skovens tykning. På den østlige side af vore skandsningsværker havde svenskerne på ny stillet sig til angreb, og udgjorde her i forbindelse med mandskabet fra de tre både omtrent en 120 mand, hvoraf dog en leutnant og et par officerer var ude af stand til at angribe mere fomedelst deres sår. Claus, som vi alt havde ventet at komme tilsyne, blev imidlertid borte, da han på ny sås at give ild fra en liden bakke tæt ved den fjendtlige skare. Fjenderne søgte strax under en frygtelig bajonetfægtning at kaste vore folk tilbage, men forgjæves, alle stod faste som en klippe, og forsvarede deres post med en yderst hårdnakkethed. Anden gang fornyedes vel forsøget, og Claus som umuligt kunne modstå de svenskes fremgang, som rasede, måtte sagte trække sig tilbage ind i skoven, hvor han pludselig med folkene, som ved et trylleslag var forsvundet. Intet fjendeøjne formåede her, at opdage det hemmelige skjulested, endskjøndt skoven både foruden og inden blev nøje gennem søgt overalt. Imidlertid kom beboerne af underverdenen på ny tilsyne, idet krattet åbnede sig og mand ved mand trådte frem ud på den jævne slette foran vor skandse. Claus forenede sig nu med os for at oppebie svenskens angreb, men disse var lige så kloge som vi, de fandt slet ikke for godt at besøge os der, formedelst vore velanstillede kanoner, der smilede venlig imod dem. Vi gjorde vor anfører opmærksom på en ting, nemlig denne: at med hensyn til hans undergivne var sex mand borte, og tilligemed flere af hosstående skammelig sårrede. Ingen lød svaret! De savnede er henne at gjøre svenskernes to både ubrugbare ved nordvestenden af øen og må strax være her. Alt er udført med disse lød atter en stemme fra de udsendte, som var ankommen. Fjenden forlod uden videre Årø og sejlede bort med de tre både.

Ende på første del.

Underneden tilføjes med anden skrift: Hvad Frederik og Marie angår, da vil jeg bemærke, at de fik hinanden i enden. Hr. Horn gav med glæde sin eneste datter til den mand, hvem den danske konge havde udnævnt til general og hædret ham med adelsmærke. Han blev altså Maries lykkelige mage, og de levede lykkelig i mange år indtil de døde.

Historien er formentlig forfattet af Lauritz L. Duus og tilrettet og måske afsluttet af Jesper Lauritzen duus fra Årø

Ende in fidem Gabel Raben. (red. In fidem copiæ, (lat.), til bekræftelse af afskriftens rigtighed) (Hans Peder Gabel Ravn, f. 12. jan. 1847 var Jespers kammerat på seminariet og blev dimitteret i 1869. I 1885 afskediget af tyskerne af nationale grunde og herefter lærer i Dalby ved Kolding.)

På næste side:

Horns kilde

Eller Årø i gamle dage af Jesper L. Duus

2. del - 2. jan. 1864

Historien er skrevet i en regnskabsbog, som Jespers fader, smedemester (red. Og digter) Lauritz Lauritzen Duus, Årø, førte i sin forretning, og som

efter posteringer i bogen var i brug endnu i jan. 1868 og må altså indtil da have været i Lauritz Duus` besiddelse.

Jesper Duus angives at være født 7. april 1848. I 1863, da 1. del af historien angives at være skrevet, skulle han altså have været 15 år. – Det kan næppe tænkes, at han i så ung en alder har kunne skrive denne historie og måske bearbejdet den, og derfor fået den med til Tønder seminarium, hvortil han formentlig er kommet i 1866. Derfor også den sidste postering i bogen jan. d.å. I 1969 blev han dimitteret. Disse kendsgerninger fører tankerne hen på en anden forfatter, og det kan være faderen. Efter lokal overlevering skrev han nemlig en historie om kong Horn på Årø. Manuskriptet skal have været opbevaret i August Nissens gård, og pastor P. Kragh i Øsby have hjulpet smeden med korrekturlæsningen og været interesseret i det. (Red. ÅLA - Historien er muligvis henlagt til svenskekrigene v. Karl d. 10, hvis tropper gik over isen i Lillebælt ved Iversnæs 1658. Manuskriptet kunne være et digterisk tiltag, men måske fandtes det?) Det blev imidlertid bort, sagde man, men befolkningen, som var meget optaget af det, som af andet smeden skrev, bevarede brudstykker af fortællingen i flere versioner.

I 1930 fortalte skrædder Jens Mogensen mig: Efter sagnet hed den første mand, der boede på Årø, Horn. Han boede på det stykke jord, der kaldes Nørr Bøges. Her fandtes en kilde, som befolkningen kaldte Horns Kæel. Om navnet skyldes Lauritz Duus` hovedperson i fortællingen, eller det har sin oprindelse langt tilbage vides ikke. Og ved siden af fandtes en forhøjning, som i dialekten kaldes æ Woll, og som man tydeligt kunne se var af menneskehånd. Der var Horn og hans familie begravet, mente man, og gamle folk kunne huske, at uden om æ Woll havde ligget en ring af sten, som man mente havde dannet grundvold for en bygning. I mange år hentede man derfra ler, når der skulle bygges hus.

Her kommer Lauritz L. Duus, som foruden at være smed også er digter, ind i billedet med sin fortælling, som han aldrig fik færdig på grund af arbejde og fattigdom.

Der levede kun to familier på Årø, den ene var Horn og den anden var en lods, der boede ude på sydsiden af øen, på Bakklau. Lodsens søn, Horn havde en datter. De to unge mennesker mødtes engang imellem, når de kom gennem skoven, som dengang dækkede hele øen, og blev forelskede i hinanden. Det passede dog ikke Horn, der fandt, at det var for ringe for hans datter at blive gift med lodsens søn, og kun nu og da kunne de unge mødes i hemmelighed. Det var ellers godt at være lods på øen.

Mange skibe kom gennem sundet, og der var en del at fortjene. En dag blev lodsens søn syg. Samtidig kom et skib gennem sundet og skulle have lods, men lodsens søn kunne ikke gå.

Da sagde sønnen: Jeg går da og lodser skibet igennem. Han kunne derved tjene en slup penge, som lagt til andet kunne give ham håb om at finde nåde for Horns øjne, men faderen sagde nej: Du skal blive os mig!

Men alligevel gik sønnen, men da han kom hjem med de mange penge, lå faderen død i sengen. – Såvidt Jens Skrædder (Mogensen).

Et barnebarn af smeden, Karl Duus nævnte for mig, at lodsens søn ville gå i krig for at vinde ære og dermed gøre sig fortjent, og at den mand, som Horn havde tiltænkt sin datter, viste sig at være en forræder.

Det er, hvad der var tilbage i den lokale erindring om smedens fortælling. Det forekommer mest sandsynligt, at vi her står over for Lauritz L. Duus' historie om kong Horn på Årø, som altså ikke var blevet borte, som man har ment i halvandet århundrede, men foræret til sønnen, som har renskrevet og måske bearbejdet den.

Ved Kontrakt af 1. Maj 1838 købte Laus Duus da kaldet Lauritz Lauritzen Duus, af Gaardmand, Jes Martensen på Aarø et Fæste - Landboelsted på Aarø for 900 Rdl. Courant eller 480 Rbd Sølvmonnt. Ved Forsikringsakt af 25 Aug. 1840 blev Stedet indløst til Ejendomm i Stedet for Fæste. Laus Lauritzen Duus solgte 2. Juli 1840 Halvdelen af Ejendommen til Peder Nielsen af Aarø for 400 Mark Courant. Billedet viser den Del af huset som Laus Lauritzen Duus beholdt og beboede. 1957 Karl Duus Smed på Aarø Jutta Duus fra Nortoft og datter Julia. (Wiegand Duus - Ægteemand)

Afskrift af huskøbskontrakt fra 1838. Her står: Ved kontrakt af 1. maj 1838 købte Laus Duus da kaldet Lauritz Lauritzen Duus af gårdmand Jes Martensen på Aarø et fæste - landboelsted på Aarø for 900 Rdl. Courant eller 480 Rd. sølvmonnt. Ved forsikringsakt af 25. aug. 1840 blev stedet indløst til ejendom i stedet for fæste.

Laus Lauritzen Duus solgte 2. juli 1840 halvdelen af ejendommen til Peder Nielsen af Aarø for 400 ark Courant.

Billedet viser den del af huset, som Laus Lauritzen Duus beholdt og

beboede 1957 Karl Duus, Smed på Aarø, Jutta Duus fra Nortoft og datter Julia. Fotogr. (Wiegand Duus - Ægteemand) Udlånt af Marianne Duus.

Kaptajn Stabenows erindringer

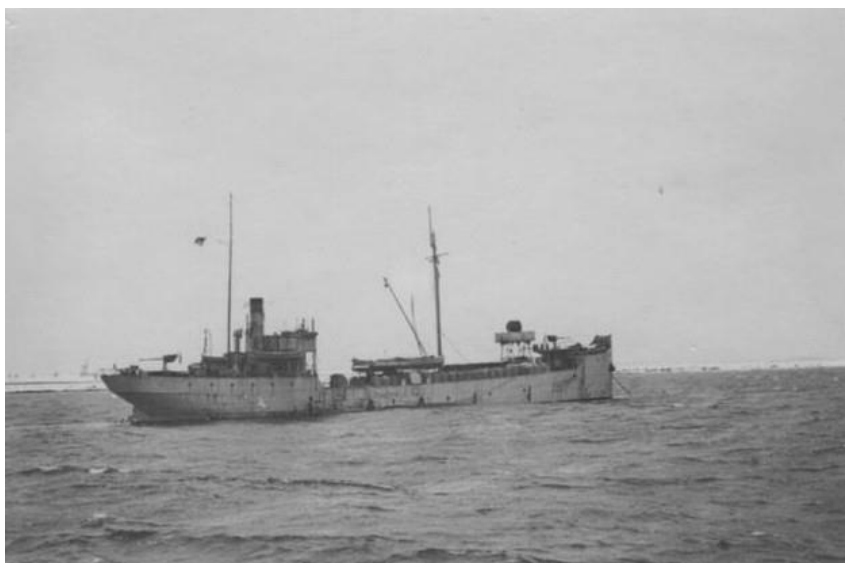
Vi har fået lov af Karl Lildholdt, Løjt (aktiv i Løjts arkivforening) at læse med i Kaptajn Stabenows erindringer om sin rolle i 1. verdenskrig, som også foregik på bæltet ved Aarøsund. Historie og foto v.

Løjt lokalhistorisk fotoarkiv.

Kaptajn Stabenows erindringer rummer intet om hans deltagelse i søkrigen i Baltikum. Hvad der har gjort, at han ikke har ønsket at fortælle om den indsats, som han blev belønnet med "Jernkorset" med, ved vi ikke. At han var en slags ekspert i minestrygning og mineudlægning lægger han ikke skjul på i beskrivelsen af de første 3½ års arbejde som leder af Lillebælts mine- og ubådnetspærringer. Men mundtlige overleveringer i familien beretter, at han i foråret 1917 blev sendt til området ved Rigabugten med en lille minestryger, "Panther" for at hjælpe med at rydde et strategisk vigtigt stræde, Muhu- eller Moonstrædet nord for øen Øsel.

Kaptajn Stabenows lille minestryger SMS "Panther" til ankers i Rigabugten.

Officer i den tyske marine under første verdenskrig

.....om fredagen fik jeg telegrafisk indkaldelse og om mandagen, den anden mobiliseringsdag, meldte jeg mig efter ordre på marinestationen i Kiel.

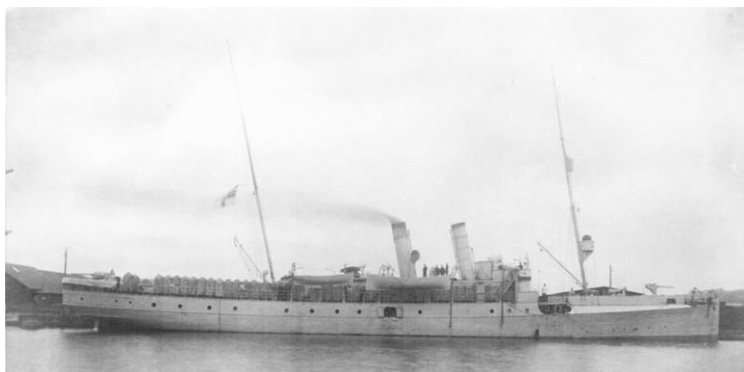
Først blev jeg chef for otte forsyningskibe, som for uden deres civilbesætning havde en officer og 25 marinesoldater om bord. I september blev eskadren opløst, og skibene tilbagegivet til deres rederier.

I Kiel fik jeg derefter tildelt 800 mand fra de gamle krydsere, som var taget ud af tjeneste. Vi blev indkvarteret på kasernen i Muklimgade og gik i gang med uddannelse som infanterister, 4. Matrosen regiment, som senere skulle tage del i krigen i Flandern. Endnu inden denne uddannelse var afsluttet, blev jeg omkommanderet til kystbeskyttelsestjenesten, og blev

udnævnt til chef for minelæggeren "Prinz Sigismund". Samtidigt blev jeg som ældste søofficer i Lillebæltsdivisionen stedfortrædende chef for denne og de kystbeskyttelsesanstalt, som hørte under divisionen.

Inden jeg tiltrådte min kommando, var jeg hjemme i nogle dage og deltog her i min svigerfars begravelse.

Bag kanonen. Privat foto.

Minelæggeren "Prinz Sigismund" fotograferet i Aabenraa havn. Privat foto.

Kommandoen på "Prinz Sigismund" var meget selvstændig. Vor basishavn var Aabenraa, og her løb vi ind på fridagene. Her kunne det hænde, at vi med skibssorkestret i spidsen marcherede til restaurant Knapp for at få lidt adspredelse. Men for det meste lå vi midt imellem vore mineafspærringer ved Årø og Assens, idet vor opgave var at overvåge og vedligeholde disse. Af og til blev vi også brugt til særlige minelægningsopgaver.

I tre og et halvt år havde jeg denne stilling, kun afbrudt af et kort kurophold i Wiesbaden, hvortil jeg blev beordret for at få helet en betændelse i hoftelæddet. I sommeren 1918 blev "Prinz Sigismund" taget ud af tjeneste på grund af et kedelhavari.

Udlægning af ubådsnet fra pram, Aarøsund.

Damp- og motorbarkasse på arbejde i Aarøsund. Privat foto.

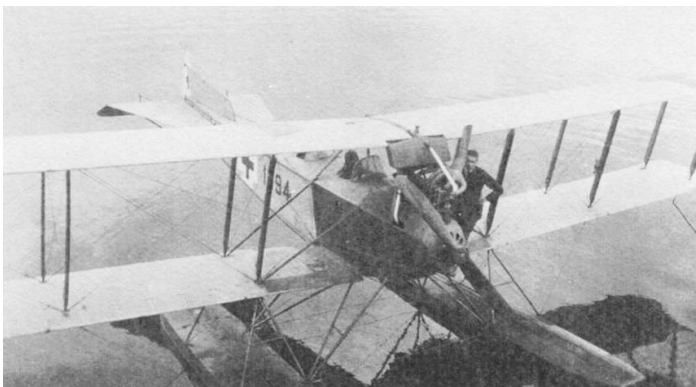

Hele "Prinz Sigismunds" besætning fotografaret i Aabenraa havn. I midten ses kaptajn Stabenow flankeret af børnene Emma og Georg. Det var en forholdsvis fredelig tilværelse. Kaptajnen har fortalt, at han inviterede skibssorkestet med toget til "Knapp", hvor det spillede for skøjteløberne på dammen.

Arbejde med miner, eller er det flydere til brug ved ubådsnet? Aarøsund. Samt miner på rad og række.

Besøg af vandflyver i Aarøsund. Måske er den fra flyverskolen i Aabenraa.?

Som supplement kan vi læse følgende på nettet - Sten Boye Poulsens Aarø-skolekronik:

I krigsårene undgik man ikke indkvartering på Årø. Fra første til sidste dag var der udstationeret en landstormsvagt på 10 - 20 mand. De havde til opgave at bevogte kysten og undersøge både og kysten. Det blev bøndernes opgave at indkvartere og forpleje dem. Desuden var der under hele krigen en afdeling marinere, der bestod af 6 mand. De havde til opgave at passe fyr og fyrtårn. I maj 1918 kom der endnu et batteri matrosartilleri herover, det var på ca. 100 mand. I løbet af sommeren blev der opstillet endnu et batteri, så det var vanskeligt at huse de mange mennesker. Størstedelen af skolen blev beslaglagt:

Køkken, soveværelse, spisekammer, kælder, alle loftsrum og en del af laden. Soveværelset blev inddraget til officersmesse. På loftet var fra tid til anden indkvarteret 45 mand. Under sådanne forhold var undervisningen ikke altid lige rar. I øvrigt kom jeg særdeles godt ud af det med dem, der var indkvarteret - hvad der vel gjaldt for alle der havde personel indkvarteret. Bønderne skulle stille deres undværlige værelser til rådighed, dels til officererne, dels til mandskabet. Sprøjtehuset var indrettet til mandskabskøkken. Ude på Nørre Bøges blev et batteri med alt, hvad dertil hører, observationstårn, projektører, barakker til beredskabsvagten osv. opstillet. 4 lette feltkanoner blev dernæst opstillet, senere skulle der have været opstillet et tung langrør. Imidlertid kom revolutionen inden det hele var opstillet. Den 18. oktober forlod alle besættelsestropper vores ø. Kun nogle få blev helt til opbruddet. Ligeledes blev batterierne i Årøsund fjernet. Bevogtningskrydserne - Kanonbådene ``Panther'', ``Prinz Sigismund'', ``Prinz Valdemar'' - lodsdamperen og vagtbådene forlod farvandet. Minesøgerbåde og diverse andre skibe kom i stedet for at rydde op.

Spærringen mellem Øjtet og fastlandet blev også kort efter hævet. Minefaren var desværre ikke overstået lige med det samme. I juni 1919 blev 2 dampere, en lille slæbebåd ``Schulau'' med en besætning på 4 mand og en svensk lastdamper der var ladet med stykgods ofre for minerne øst for Aarø.

Motorbåden, som nu opretholder forbindelsen mellem Årø og fastlandet, erhvervede øen også under krigen. Et sørgeligt uheld gav anledning hertil. Den 14. januar fandt fyrmester M. Andresen og landstormsmænd døden i bølgerne. Tidligt om morgenen skulle Andresen fragte landstorms-mændene til Årøsund, og da skete uheldet. Hvad der helt præcist er sket lader sig ikke fastslå; Forskellige omstændigheder såsom overbelastning af den lille båd, den urolige sø, mørket, passagerernes uvillighed til at hjælpe Andresen, kan have spillet en rolle.

Andresen var eneste søn og forsørger af enken Andresen her på Årø. Hans lig blev senere fundet drevet i land ved Skamlingsbanken, det blev herfra overført til vores kirkegård for at blive stedet til hvile. Ligene af Grassnickel og Arnold drev også i land i bæltet og blev begravet her. Godt et år senere blev en mindesten, tilvirket af en vandreblok, rejst af en landstormsmand.

Tyske
marinesoldater
ved skydemål ud
for kanonerne o.
1915. Postkort
ved Peter
Schaffer Hansen

Teksten til billedet er: "Forsvarsbatteri 1916 Aarøsund." Er det mon barakken, som senere blev bolig for en del gode Aarøsund-borger?

